

ORDO VIRGINUM

TEXTOBRAŇÍ V.

NEVĚSTA KRÁLE

PANENSTVÍ V KLÁŠTEŘE A VE SVĚTĚ, PANENSKÉ ZASVĚCENÍ

Suso Mayer

Díl I. – PANENSTVÍ

ÚVOD

Otázka „Mám se vdát nebo zůstat svobodná?“ a „Jak mám uspořádat svůj manželský nebo svobodný život?“ patří k tomu nejdůležitějšímu, co zaměstnává dnešní lidi. Ne že by ty otázky byly nové – teprve od včerejška. Problém je tak starý jako samo lidstvo. Týká se každého dospělého člověka a vyžaduje rozhodnutí: chci jít životem v nejintimnějším svazku s druhým člověkem nebo osaměle – bez manželství? Toto rozhodnutí přináší podstatné důsledky pro celý život. V dnešní době stoupá význam zmíněných otázek – zasluhují proto zvláštní pozornost.

Žijeme v době, kdy se velké části (dříve křesťanského) západního světa násilně odtrhly od Krista a jeho církve, od všeho nadpřirozeného, božského, co předtím majestátně převyšovalo vše pozemské. Z toho plynoucí – čím dál větší – zesvětštění (podle Pia XI. „mor a velká hereze moderní doby“) je nejvíc osudné právě pro panenství i manželství. Zneužívání manželství, cizoložství a rozvody na straně manželů, nedovolené kompenzace na straně celibátu nabývají povážlivých rozměrů. A není divu: neřídí-li se člověk v této oblasti vyšším řádem, který ho přesahuje, a není-li posilován nadzemskou silou, klesá nutně na živočišnou úroveň. Na čistě lidské rovině se dlouho neudrží.

Chce-li někdo duchovně tupému modernímu světu, adorujícímu tělesnost, hlásat posvátnost manželství nebo dokonce vznešenost panenství, bude „hlasem na poušti“. Mnozí ovšem, kteří „nejsou ze světa“, musí v tomto světě žít – a právě pro ně se panenství a manželství při trvalém kontaktu se světem a jeho duchem nezřídká stává problematickým. Vždy znovu potřebují vzhlížet k věčným hvězdám křesťanské pravdy a podle nich se orientovat. Je potěšitelné, že stále ještě existuje nemalý počet těch, kteří se distancují od zhoubného vlivu světa a snaží se utvářet svůj život podle křesťanské víry a křesťanského mravního zákona – ve svátostném manželství nebo Bohu zasvěceném panenství. Ti nám podávají klíč k řešení onoho problému. Pouze náboženství může totiž poskytnout teoreticky i prakticky uspokojivou odpověď na tyto otázky. Jistě však nelze

přehlížet, že nepříznivé poměry dnes mimořádně ztěžují uskutečňování křesťanského ideálu a nepochybně i zmírňují nahodilá provinění – ale stejně tak nesmíme zapomenout, že v zápasu nejsme odkázáni pouze na vlastní přirozené síly: Boží milost nás posiluje a pomáhá nám. Což opět odkazuje k náboženskému řešení celé věci.

V tomto spisu se bude jednat pouze o panenství a panenském zasvěcení. Manželství bude zmíněno pouze příležitostně pro srovnání a objasnění. Mezi manželským a panenským stavem je pozitivní vztah a oba mají tentýž cíl: plné rozvinutí božského života, vlitého křesťanovi při křtu, uskutečnění nadpřirozené lásky – jedním slovem: svatost. Oběma stavům náleží nejen možnost, ale také povinnost dosáhnout tohoto cíle – podle slov Pána: „Budte dokonalí jako je dokonalý váš Otec v nebi.“ (*Mt 5, 48*). Vnitřně jsou však manželství a panenství v protikladu, protože napětí mezi duchovní a smyslovou sférou v člověku řeší odlišně. Tím i jejich cesta k cíli je rozdílná. Panenství odmítá nároky smyslové sféry a o dosažení cíle usiluje bezprostředně duchovním způsobem. Manželství jde k cíli oklikou – přes tělo.

Chceme se zabývat ideálem panenství. Naše doba je pro velkou část katolických žen naléhavou výzvou a Božím voláním k panenství (v klášteře nebo ve světě). Je radostné, že mnohé velkomyslné duše pokládají materialistického ducha našeho „století techniky“ za výzvu plavat proti proudu, nepřizpůsobovat se masové snaze o hmotné uspokojení, statečně jít za vyššími hodnotami a uskutečňovat ideál panenství.

1. kapitola: PŘEDNOST PANENSTVÍ PŘED MANŽELSTVÍM

Manželství je obvyklá a normální forma života většiny lidí. Panenství zasvěcené Bohu je životní způsob těch, kteří se tak svobodně rozhodnou z náboženských – nadpřirozených – důvodů.

Manželství je veliké a svaté: je prostorem vzniku a vývoje lidského života, na němž se v nejtěsnější spolupráci podílí božské a lidské dění. Je nejvěrnějším obrazem vtělení Božího Slova, vydávající se lásky Božího Syna k lidstvu, k církvi (*Ef 5, 32*). Křesťanské manželství je ale nejen obrazem posvátného svazku Krista s jeho církví, nýbrž je také svátostí – znamením zprostředkujícím milost, jíž se každé jednotlivé manželství tím obrazem stává.

Panenství je v něčem větší a vznešenější. Nemá ovšem podíl na manželské tvůrčí síle a není svátostí. Ve srovnání s manželstvím se může zdát čímsi negativním: zřeknutím se, postrádáním partnera, nevyužitím pohlavních sil a všeho, co s nimi souvisí.

Tím však smysl a obsah panenství není vyčerpán. Jeho posvátné tajemství zde teprve začíná. Každý, kdo se zříká manželství, není tím samým ještě „pannou“.

K tomu je třeba – kromě negativního prvku odříkání – aby se taková duše zvláštním způsobem vydala Bohu do vlastnictví a v lásce se s ním spojila. S takovou duší se Kristus bezprostředně zasnoubí. A v tom je podstata vznešenosti a tajemství křesťanského panenství. (Viz 1 Kor 7, 32. 34)

Tohoto jedinečného svazku s Kristem je panenský člověk schopen proto, že není rozdělen. Panenství znamená být výlučně a bezpodmínečně svobodný pro Pána. Člověk v manželství je rozdělen (1 Kor 7, 33) – snaží se líbit partnerovi a tím je také silněji vázán světem. Panenský člověk je svobodný od starostí a ohledů daných manželským soužitím. Tajemství smyslové sféry neodhaluje druhému člověku, jak činí podle Boží vůle manželé, nýbrž nedotčené a navždy zapečetěné je odevzdává Kristu, jemuž jedinému se chce líbit. I panenský člověk uskutečňuje sebeodevzdání podobně jako manželé, ale nedává se člověku, nýbrž Bohu – způsobem duchovním, ne tělesným. Tak dochází k jedinečnému „sňatku“. Svatý Augustin k tomu poznamenává ve svém výkladu svatby v Káně: „Ti, kdo zasvěcují své panenství Bohu, nejsou proto ‚nesezdání‘. Mají účast na svatbě celé církve. Ženichem při této svatbě je Kristus.“ Můžeme ještě dodat, že panny – ne pouze jako všichni pokřtění, ale zcela zvláštním a jedinečným způsobem – mají podíl na této svatbě.

Zatímco tedy manželství je obrazem sňatku Krista s církví, panenství tento svazek s ním bezprostředně uskutečňuje. „Zřiká se toho, co se v manželství děje, ale s láskou touží po tom, co manželství tajemně naznačuje“ (*ritus OCV*). Z toho vychází neporovnatelná vůně a záře, obklopující Bohu zasvěcené panenství, a propůjčuje mu hodnotu daleko převyšující posvátný stav manželský.

Tak chápeme, že Kristus při všem zdůrazňování posvátnosti manželského svazku stavěl výš zřeknutí se manželství „pro Boží království“. Tridentýský koncil proto definoval jako článek víry, že panenský stav zasluhuje přednost před stavem manželským. Tak se také vysvětluje, jak slavný slib čistoty může dokonce zrušit svátostné manželství, pokud ještě nedošlo k tělesnému spojení manželů. Z encykliky Pia XII. „Svaté panenství“ (25. 3. 1954): „Nepochybným důvodem přednosti panenství před manželstvím je to, že maximálně přispívá k naprostému oddání se Boží službě, kdežto duše člověka žijícího ve svazku a povinnostech manželství je více nebo méně rozdělená.“

Důstojnost a záslužnost panenství patří ovšem do oblasti nadpřirozené víry. Při vzkříšení těla se mu dostane zvláštní oslavy: *aureola virginitalis*. Panny tvoří v nebeském Jeruzalémě čestný doprovod Beránka a smějí zpívat novou píseň, kterou nikdo jiný neumí (*Zj 14, 3 n*).

2. kapitola: POVOLÁNÍ K PANENSTVÍ

V přítomném řádu spásy má sice panenství podstatné a objektivní přednosti před manželstvím, ale k dosažení křesťanské dokonalosti není nezbytné. A vůbec není řečeno, že panenským životem každý jednotlivý křesťan dospěje subjektivně k větší dokonalosti než v životě manželském. Nejde o to, zda ten či onen stav je sám o sobě světlejší a dokonalejší, nýbrž je-li do něho určitý křesťan Bohem povolán, zda může a chce plnit úkoly a povinnosti s ním spojené – a zda je skutečně plní. Ve stavu pokládaném za „méně dokonalý“ může ten, kdo je k němu povolán a plní v něm své povinnosti, daleko přesáhnout svatost těch, kteří žijí ve stavu o sobě „dokonalejším“, ale úkoly a povinnosti s ním spojené správně neplní.

Má-li celoživotní panenství naplnit svůj smysl a neupadnout do polovičatosti a nevěrnosti, musí se opírat o zvláštní Boží povolání a milost. Uskutečnění panenského ideálu je velký úkol a klade vysoké mravní nároky. „Chápu ho jen ti, kterým je to dáno“ (*Mt 19, 11 n*). Proto ho mohou zvolit jen ti, kterým je dáno a doprovázeno Boží milostí.

Než člověk odpoví na takové Boží volání, než přijme tento nadpřirozený dar a na celý život se Bohu zasvětil, musí vážně zkoumat sám sebe a v naprosté vnitřní svobodě se rozhodnout. Musí být vyloučen jakýkoli nátlak, řešení „z nouze“, cokoli, co by ovlivňovalo svobodný úkon vůle. Slib panenství učiněný pod nátlakem je stejně neplatný jako za týchž podmínek slib manželský.

Přijetí do duchovního stavu je možné jen po dostatečně dlouhé zkušební době. Pro zasvěcené panenství žité ve světě to platí tím víc. Svätý Jeroným říká: „Každý ať zkoumá své síly, může-li splnit závazek panenské čistoty... Pánův hlas povzbuzuje a podněcuje vojíny k dobytí tohoto ideálu – kdo může chápat, ať chápe, kdo může bojovat, ať bojuje, přemáhá a vítězí.“

Encyklika O svätém panenství k tomu poznamenává: „Panenství je náročná ctnost. K jejímu pěstování je třeba nejen pevné a výslovné rozhodnutí zřici se provždy oprávněných manželských radostí, ale také trvale bdít nad vzpurnými tělesnými i duševními hnutími, krotit a tlumit je v namáhavém zápolení, utíkat před svody světa a odrážet útoky Zlého.“ Pravdu má svätý Chrysostom: Kořenem i plodem panenství je *vita crucifixa* – ukřižovaný život. Podle svätého Ambrože panenství je oběť – panna je obětí mravnosti a čistoty. Svätý Metoděj Olympský přirovnává panny ke svědkům krve. Svätý Řehoř Veliký učí, že dokonalá čistota nahrazuje mučednictví: v srdci duchovním mečem umrtvujeme tělesné žádosti. Čistota zasvěcená Bohu vyžaduje statečné a velkomyslné duše, připravené zápasit a vítězit pro Boží království.

Povolání k panenství (ve stavu kněžském, řeholním nebo ve světě) je pravděpodobně četnější než jeho přijetí a následování ze strany povoláných. Bůh

dává milost, komu chce. I když volba panenského stavu nesmí být vynucena vnější nouzí, přece je možné a dobré, učiní-li člověk „z nouze ctnost“ a s Boží pomocí se probojuje nepříznivými okolnostmi k rozhodnutí pro panenství. Proměnění pouhé „bezmanželství“ ve ctnost panenství. Křesťanství poskytuje prostor i heroickým mravním výkonům.

3. kapitola: NEZBYTNOST PANENSTVÍ

Panenství je nezbytné pro církev jako celek. Není sice její podstatnou součástí jako např. kněžství, přece však je integrujícím prvkem, neboť zvláštním způsobem zjevuje její tajemství a krásu. A dějiny ukazují, že prospěch a lesk církve vždy souvisí s rozkvětem panenského života. Panenství vyjadřuje bytí církve jako Kristovy nevěsty. Svátý Ambrož (*De Virg. I, 3-5*) říká: „Panenství je obraz církve, která – sama panenská – sjednocuje zástupy Bohu zasvěcených v duchovním svazku ‚neposkvřněných, kteří zpívají nebeské hymny‘. Domovem panenství je nebe. Jeho původcem je Syn Boha a Panny. Kristus je panenský, jeho nevěsta církev je panenská matka.“ Velký význam panenství pro církev je důvodem, proč mu i církevní hierarchie věnuje zvláštní pozornost, lásku a péči.

K dosažení věčného cíle a křesťanské dokonalosti není samozřejmě pro každého křesťana nutné panenství. I vně panenského stavu platí pro všechny příkaz Pána: „Buďte dokonalí jako je dokonalý váš Otec“ (*Mt 5, 48*). V panenském stavu lze však křesťanské dokonalosti dosáhnout snadněji a jistěji. Panenství tedy není závazné pro každého – není to přikázání, ale rada. K podstatě rady patří, že její následování závisí na svobodném rozhodnutí. Bůh nechce nikoho nutit k vznešenému ideálu panenství s jeho vysokými nároky a požadavky. Jeho svobodně dávající láska nabízí člověku tento nebeský dar, ale ponechává na něm, zda se s podobnou svobodou a velkomyslností rozhodne k sebeodevzdání. „Ne s nechutí nebo z přinucení, neboť radostného dárce miluje Bůh“ (*2 Kor 9, 7*). Ohledně panenského povolání se tedy nemáme ani tak ptát: „Musím je přijmout?“ jako spíš: „Smím je přijmout?“ Je samozřejmě doporučení hodné následovat tuto radu – jinak by se povolání mohl připravit o milost. Encyklika O svätém panenství k tomu říká: „Bůh neurčil všechny pro panenství, jako to učí i svätý Pavel (ohledně panen nemám od Pána žádný příkaz, ale dávám radu). K volbě dokonalé čistoty nás vede pouze RADA pomáhající těm, kterým je to dáno, dospět snadněji a jistěji k evangelijní dokonalosti a k nebeskému království. Proto – jak říká svätý Ambrož – není ULOŽENA, ale PŘEDLOŽENA.“

4. kapitola: Z DĚJIN PANENSTVÍ

Panenství je specificky křesťanská ctnost. V pohanství a ve Starém Zákoně ji nenacházíme. Mnohá pohanská náboženství však cítí její přitažlivost, vznešenost

a důležitost pro lidskou společnost. Projevuje se to například v ustanovení vestálků v Římě nebo svobodně žijících mnichů. Snad je to vzdálené tušení budoucího panenského ideálu darovaného Kristem, panenským Synem panenského Otce v nebi a panenské Matky na zemi.

Ani Starý Zákon neznal ctnost ustavičného panenství. V pozdější době však – podobně jako v pohanských náboženstvích – se objevují mniši žijící v celibátu u Esénů a léčitelů. Starozákonním ideálem byla statná žena pečující o svého muže a o velký zástup dětí. Bůh však připravoval ve Starém Zákoně novozákonní ideál panenství jiným způsobem. I v Izraeli byla vysoko ceněna neporušenost panny (*Dt 22, 13 nn*). Velekněz – s ohledem na svůj vysoký úřad – si směl vzít za ženu pouze pannu ze svého lidu, ne vdovu, rozvedenou, znásilněnou nebo kurtizánu (*Lv 21, 13 nn*). Starý Zákon pokládal za neštěstí a hanbu bezdětnost, která byla považována za vyloučení z mesiánského království, ale ne samotné panenství. Ani bezdětnost však nebyla chápána jako neštěstí absolutní. Alespoň v pozdější době bylo zjevné, že nezaviněná neplodnost mohla být plně vyvážena Boží bázni (*Iz 56, 3 nn; Mdr 3, 13 nn, 4, 1 nn*). Víra ve vzkříšení pak skýtala naději, že podíl na mesiánské spáse lze získat ne pouze v potomstvu, ale dokonce *osobně* (*srv. Iz 26, 19; Dan 12, 2 n, 13; 2 Mak 7, 9, 11, 14, 23*). Proroku Jeremiášovi (*16, 1 n*) uložil celibát sám Bůh, ovšem jako varovné znamení v rámci prorockého úřadu: otce, matky a děti čeká na tomto místě a v této zemi strastiplná smrt. Neplodnost se tedy v tomto případě zdá být štěstím, podobně jako v Ježíšových slovech plačícím ženám v Jeruzalémě (*Lk 23, 29*). Judit se po smrti svého muže již neprovdala, ačkoli se o ni ucházelo mnoho nápadníků (*16, 22*) a z prvního manželství neměla děti (*8, 7*). Zjevně výš, než tělesné potomstvo cenila věrnost svému muži až za hrob a duchovní mateřství vůči svému lidu, kterého nabyla svým hrdinským činem. Dávno před ní znala toto duchovní mateřství vůči národu prorokyně Debora. Vrcholem přípravy na novozákonní panenství je proroctví o panně, která počne a porodí Emanuela (*Iz 7, 14*).

Příchodem Syna Panny se pečlivě připravované a pěstované poupě panenství rozvíje v Novém Zákoně do plného květu. Je založeno na příkladu a učení samotného Krista, který doporučuje dobrovolný celibát následující odpovědí učedníkům: „Ne všichni to chápou, nýbrž jen ti, kterým je dáno“ (*Mt 19, 11 n*). Je zřejmé, že rozlišuje mezi zřeknutím se manželství pod tlakem okolností a svobodně zvoleným zřeknutím se pro Boží království (*srv. zde kap. 7*). I tam, kde mluví o „opuštění všeho“ (*Mt 19, 29; Lk 18, 29*), je zahrnut dobrovolný celibát.

Panenství bylo působením Ducha Svatého pěstováno v Kristově církvi od počátku a v celých jejích dlouhých dějinách. Od prvních dob následovali někteří křesťané příklad a slovo Spasitele i radu svatého Pavla (*1 Kor 7*) a životem v dobrovolném celibátu se snažili o větší odpoutání od všeho pozemského a nerozdělené odevzdání sebe Bohu. Muži byli nazýváni askety a ženy

zasvěcenými pannami. Byli pokládáni za výkvět a nejkrásnější plody křesťanského ducha, za nejpřednější část Kristova stáde. Proto byli předmětem zvláštní úcty křesťanské obce. V křesťanském starověku žili původně ve světě, obvykle ve svých rodinách.

Od 3. století měl ideál asketů a zasvěcených panen své konsekventní pokračování v křesťanském mnišství, v poustevnících a cenobitech, žijících stranou světa. I u nich byl celibát podstatným a samozřejmým požadavkem. Panny brzy následovaly velké zástupy cenobitů, opouštěly svět a sdružovaly se v klášterních společenstvích. Poustevnický život, pro ženy méně vhodný, ponechávaly většinou mužům. Tak se kláštery mnišek staly hlavními zástupci panenského stavu v církvi a zůstaly jimi dodnes. V moderní době k nim přibýly četné kongregace, které sice obětovaly kanonický kontemplativní život mnichů a mnišek životu činnému, ale panenskému ideálu zůstaly věrné. Totéž platí o nejnověji vznikajících sekulárních institutech, které se dokonce vzdaly společného klášterního života, nikoli však panenství. I mnozí osaměle ve světě žijící členové církve se dnes snaží vést panenský život.

Panenství není jen ctnost specificky křesťanská, ale též specificky katolická. Protestantští křesťané opustili v 16. století církve i panenství. Nemálo jich toho však nyní lituje. Upřímně přiznávají, že panenství, jak je uskutečňováno v kněžském a zejména řeholním stavu katolické církve, je neocenitelným dobrem, a že selhání některých jednotlivců a nedokonalost či nedostačivost, která se i zde projevuje – stejně jako u všech zřízení na zemi – je bohatě vyvážena vynikajícími postavami světců, vzešlých z panenského stavu, i uskutečňováním panenského ideálu jako takového, a také velkým požehnáním, které z toho plyne na církve i celou lidskou společnost. V dnešním protestantismu se tu a tam objevují snahy o pěstování panenství v klášterních společenstvích – dosud však nepřekročily míru ojedinělých pokusů. Výjimkou je anglikánská církev od poloviny 19. století, z jejíž „řeholníků“ ovšem mnozí našli cestu do katolické církve (mezi nimi tak vynikající osobnosti jako pozdější kardinál Newman, a celé společnosti).

5. kapitola: OMYLY OHLEDNĚ PANENSTVÍ

V encyklice Svaté panenství uvádí a odmítá Pius XII. šest omylů:

1. Celoživotní zdrženlivost škodí na zdraví

Papež říká: „Přesvědčení, že přirozený pohlavní pud je centrální a dominantní náklonnost lidské integrity, se bezpochyby odchyluje od obecného zdravého myšlení normálního člověka, které církve ctí. Z uvedeného přesvědčení je vyvozován závěr, že celoživotní odpírání tomuto pudu přináší těžké nebezpečí

poškození tělesných životních sil a zvláště nervů – a tím celkové rovnováhy lidské osobnosti.

Jak poznamenává svatý Tomáš, ve skutečnosti nejhluběji zakořeněný je pud sebezáchovy. Pohlavní pud zaujímá druhé místo. Kromě toho tyto vnitřní instinkty a hnutí patří pod vládu rozumu (který je výsadní předností naší přirozenosti), aby je krotil a zušlechťoval.

Po prvním hříchu upadly ovšem tělesné schopnosti a žádosti do nepořádku a snaží se ovládnout nejen smysly, ale i ducha. Zakalují myšlení a oslabují vůli. Milost Ježíše Krista je nám však dána skrze svátosti hlavně proto, abychom ‚žijíce v duchu uváděli tělo v podřízenost‘. Ctnost čistoty od nás nevyžaduje, abychom osten žádostivosti nepociťovali, ale abychom ji podřídili rozumu a zákonu milosti a ze všech sil se snažili o to, co je v lidském a křesťanském životě ušlechtlejší.

K dosažení úplné nadvlády duše nad tělesnými smysly nestačí zdržovat se úkonů, které jsou bezprostředním protikladem čistoty. Je nutné vzdávat se ochotně a velkomyslně všeho, co se jí jakkoli protiví. Potom je duše vládkyní nad tělem a může pěstovat duchovní život v pokoji a svobodě. Kdo z těch, kteří stojí na půdě katolického náboženství, by neviděl, že dokonalá čistota a panenství nejen nebrání přirozenému růstu a pokroku mužů a žen, ale naopak ho velkou měrou stupňuje a zušlechťuje!“

2. Manželství je jediným prostředkem plného rozvoje a přirozeného dovršení lidské osobnosti

Encyklika odkazuje na projev Pia XII. při 1. mezinárodním kongresu generálních představených ženských řádů 15. září 1952 v Římě (AAS 44, 1952, 823/6), v němž papež praví: „Stálý úbytek řeholních povolání nás naplňuje úzkostnou starostí... chceme se obrátit na kněze a laiky, kazatele, řečníky a spisovatele, kteří už nenacházejí slovo uznání nebo chvály pro panenství zasvěcené Kristu. Kteří léta – vzdor připomínkám a názorům církve – nadřazují manželství nad panenství. Kteří dokonce manželství představují jako jediný prostředek plného rozvoje a přirozeného dovršení lidské osobnosti. Necht' si uvědomí svoji zodpovědnost před Bohem a církví za úbytek řeholních povolání a nedostatek sester ve zdravotnictví, školství a dalších oblastech.“

3. Milost svátosti manželství je účinnější prostředek sjednocení duše s Bohem než panenství

Slova encykliky: „Někteří tvrdí, že milost udělovaná *ex opere operato* ve svátosti manželství posvěcuje manželský život tak, že se stává účinnějším nástrojem sjednocení duší s Bohem než panenství, které není svátostí. Toto učení prohlašujeme za falešné a škodlivé. Svátost manželství jistě zprostředkuje

manželům Boží milost ke správnému plnění manželských povinností a upevňuje pouto vzájemné lásky, kterou se obklopují. Tím ale není řečeno, že prožívání manželství samo o sobě je vhodnějším prostředkem duchovního sjednocení s Bohem. Svátý Pavel naopak radí manželům občasnou zdrženlivost, aby se mohli věnovat modlitbě – protože zdrženlivost duši osvobozuje pro věčné věci a prosby před Bohem.“

4. *Vzájemná pomoc manželů je dokonalejší prostředek sebeposvěcování než „osamělost srdce“ panen a celibátníků*

K tomu papež: „Toto nelze tvrdit. Ti, kteří se vzdali lidské lásky ve stavu dokonalé čistoty, neumenšili ani neoloupili tímto zřeknutím svoji lidskou osobnost. Přijali naopak od Dárce všech nebeských darů duchovní obdarování daleko přesahující ‚vzájemnou pomoc‘ manželů. Protože se cele zasvěcují Tomu, který je jejich Původcem a který jim dává podíl na svém božském životě, nechuzují se, ale naopak ve velké míře obohacují. Kdo jiný než panny a panicové může o sobě pravdivěji říci slovo svatého Pavla: ‚Nežiji už já, ale žije ve mně Kristus‘? Proto církev soudí, že i celibát kněží je třeba zachovat, neboť je a zůstane zdrojem milosti, spojujících kněze stále těsněji s Bohem.“

5. *Církev dnes naléhavěji potřebuje pomoc a ctnosti křesťanů žijících v manželství mezi ostatními lidmi ve světě než kněží a Bohu zasvěcených panen*

Tento názor pokládá encyklika za falešný a nebezpečný: „Jistě nepopíráme, že katoličtí manželé – kdekoli a v jakýchkoli podmínkách žijí – mohou příkladem svého křesťanského života a svědectvím svých ctností přinášet bohaté a spásné ovoce. Kdo však tvrdí, že je více žádoucí žít v manželství než se zcela zasvětit Bohu, mate a převrací řád věcí. Naléhavě si přejeme, aby snoubenci a manželé byli poučováni o důležité povinnosti nejen dobře a pečlivě vychovávat potomky, nýbrž také vyznáváním své víry a příkladným životem podle možnosti prospívat bližním. Přísného pokárání však neušetříme ty, kdo mladým lidem brání vstoupit do semináře nebo řehole či složit svaté sliby poukazováním na to, že v manželství a rodině mohou veřejným a celému světu viditelným svědectvím křesťanského života dosáhnout vyšší duchovní úrovně. Učinili by lépe, kdyby nespočetné manžele vybízeli k horlivé spolupráci v laickém apoštolátě, než nečetné mladé lidi, chtějící se zasvětit Boží službě, od panství odvracet. Svátý Ambrož o tom píše: Vždy bylo milostiplným úkolem kněží rozsévat semena nevinnosti a probouzet touhu po panství.“

6. *Ti, kdo se zasvětili dokonalé čistotě, se vydělují z lidské společnosti*

Papež v encyklice říká: „Kdo žijí v dokonalé čistotě, nestojí vně lidské společnosti. Bohu zasvěcené panny, které věnují život službě chudým a nemocným – bez rozdílu jejich původu, sociálního postavení nebo náboženského vyznání – vnitřně spojené s jejich bídou a bolestí, prokazují jim stejnou lásku jako by byly jejich matkami. A kněz podle vzoru božského Mistra vykonává svoje poslání dobrého pastýře, který zná svoje ovce a volá je jménem. Právě z dokonalé čistoty čerpají kněží a řeholníci sílu všeho se zřící a všechny milovat Kristovou láskou. I ti, kdo vedou rozjímavý život, prospívají církvi svou modlitbou, přímlovami a obětováním sebe sama za spásu ostatních. Věnují-li se v dnešní situaci také apoštolátu a skutkům lásky, zasluhují i proto nejvyšší uznání. Dvojím způsobem se přičinují o duchovní prospěch bližních a nevzdalují se tedy lidské společnosti.“

6. kapitola: POJEM PANENSTVÍ

Výraz panenství (celibát) se v církevní řeči někdy používá v širším smyslu pro „dokonalou čistotu“, jindy v užším smyslu pro „panenství“ jako nejvyšší stupeň ctnosti čistoty. Církevní právo rozlišuje v kánonu 1058 § 1 slib panenství od slibu dokonalé čistoty. Encyklika Pia XII. Svaté panenství užívá slovo panenství v širším smyslu pro úplnou celoživotní čistotu. Rozlišování panenství a čistoty nastalo od 12. století, když se oba pojmy začaly definovat. Podle ducha patří těsně k sobě – panenství je nejvyšším stupněm čistoty. Protože se ale i dnes rozlišuje dokonalá čistota (panenství v širším smyslu) a panenství (v užším smyslu), pojednáme o nich i zde odděleně.

a) Panenství v užším smyslu lze chápat fyziologicky a teologicky. Fyziologicky znamená tělesnou neporušenost a označuje stav ženského organismu před deflorací. Teologicky (a tak se jím zabýváme) znamená u obou pohlaví ctnost – vůli zřící se celoživotně manželství a jakéhokoli sexuálního uspokojení z mravně-náboženských, nadpřirozených důvodů. Přestože tuto ctnost mohou praktikovat ženy i muži, nazývají se pannami obvykle jen ženy, protože jen ony jsou od přírody vybaveny tělesným znakem panenství.

Ctnost panenství má stránku materiální a formální. Materiální stránkou je tělesná neporušenost. Sama o sobě není ctností, ale slouží jako důkaz, že rozhodnutí vůle bylo zachováno. Je věcným předmětem a symbolem ctnosti panenství.

Formální (duchovní) stránkou je pevné rozhodnutí zachovat celoživotně panenskou čistotu pro Boží království. V tomto smyslu je panenství ctností, a to nejvyšším stupněm ctnosti čistoty (*Tomáš Akvinský, Summa II II, 152, a.5*).

Podle svatého Tomáše panenství se má k čistotě jako šlechtnost (*magnificentia*) ke štědrosti (*liberalitas*).

Výslovný a formální slib není k podstatě panenství nutný. Spor teologů, zda ho svatý Tomáš pro panenství vyžaduje, řeší Pius XII. ve své encyklice takto: „Tomáš Akvinský i Bonaventura s odvoláním na svatého Augustina učí, že pevnost ctnosti dodává panenství trvalý slib. Opravdu nejdokonaleji uskutečňují Kristovu radu čistoty ti, kteří se k ní zaváží věčným slibem. A nelze tvrdit, že by bylo lepší a dokonalejší předsevzetí těch, kteří si chtějí nechat otevřená zadní dvířka.“ V úvodu ke zmíněné encyklice říká: „Existují ženy a muži, kteří sice nepatří k duchovnímu stavu, ale svým rozhodnutím nebo soukromým slibem se úplně zřikají manželství a sexuálního uspokojení, aby mohli svobodněji sloužit bližním i snadněji a intimněji se sjednocovat s Bohem.“ (AAS 46, 1954, 163)

Panenství lze ztratit nenávratně nebo návratně. Nenávratně (nenapravitelným způsobem) je před Bohem ztraceno dobrovolným zničením tělesné neporušenosti (s výjimkou chirurgického zákroku), neboť tím končí úplně, dobrovolné celoživotní odříkání pohlavního uspokojení, které je předmětem ctnosti panenství. Panenství se ztrácí pohlavním stykem a úplným pohlavním uspokojením (ať už nastane sebeukájením nebo obcováním s druhou osobou), dále – podle obecného mínění – také prostopášným životem, i když při něm následkem frigidity, impotence nebo vypočítavé kalkulace k plnému uspokojení nedojde.

Návratně se panenství ztrácí (i těžce) hříšnými nečistými myšlenkami a žádostmi a vnějším nečistým chováním, při němž však nedojde k úplnému pohlavnímu uspokojení a tělesná neporušenost zůstane zachována. Ctnost čistoty lze pak obnovit pokáním a ctnost panenství novým pevným předsevzetím trvale ho zachovávat (a to i po výše uvedeném způsobu života).

- b) Panenství v širším smyslu je celoživotní dokonalá čistota. Spočívá v pevném předsevzetí celý další život se úplně zdržet jakéhokoli sexuálního požitku – nedovoleného i v manželství dovoleného. Jde o dva závazky: zřeknutí se manželství a zdrženlivost od každého vnitřního i vnějšího úkonu spojeného s pohlavní rozkoší, tj. od všeho, co zapovídá 6. a 9. přikázání. Ohledně slibu platí totéž, co je uvedeno pod a).

Rozdíl mezi panenstvím v širším a užším smyslu spočívá v hmotném (fyzickém) prvku: u panenství v širším smyslu se pohlavní neporušenost nevyžaduje v takovém rozsahu jako u panenství v užším smyslu. Před církví (a k přijetí panenského zasvěcení) stačí v tomto případě, když alespoň nikdy nedošlo k pohlavnímu styku, pokud i snad byly spáchány jiné vnitřní nebo vnější těžké hříchy proti čistotě. Formální (duchovní) prvek – ctnost – je týž u panenství

v širším i užším smyslu: tkví v pevném předsevzetí neuzavřít manželství a z nadpřirozených pohnutek se úplně a trvale zdržet jakéhokoli dobrovolného pohlavního uspokojení.

O celoživotním zachovávání panenství (v užším i širším smyslu) říká encyklika: „Božský Spasitel odlišuje ty, kteří žijí v celibátu dobrovolně, od těch, kteří jsou k manželství neschopni od přírody nebo je takovými učinili lidé. Tím nás učí, že k opravdu dokonalé čistotě patří ustavičné trvání.“ To zdůrazňují i církevní Otcové, např. svatý Ambrož (*De Virg. I. 4*): „Jaká by to byla čistota, kdyby se hodnotila podle let, a ne podle mravních měřítek! Kdyby byla závazná jen na čas a ne navždy.“

Proti panenství se člověk provinuje každým hříchem proti 6. a 9. přikázání, ztrácí je pohlavním stykem – po něm může být obnovena dokonalá čistota, ne však panenství. Pokud se panenstvím rozumí bezmanželství (celibát), ruší se uzavřením manželství (i civilním) nebo pokusem o ně.

7. kapitola: DUŠE PANENSTVÍ – LÁSKA KE KRISTU

Jako pro manželství – nejvyšší pozemské společenství lásky – tak i pro panenství je rozhodující skutečností láska. V míře, v jaké panenství převyšuje důstojnost manželství, je pro ně požadována i větší láska. Panenství je ve své nejhlubší podstatě tajemstvím nadpřirozené lásky ke Kristu, povoláním a živou obětí lásky. Svatý Augustin to jasně ozřejmuje v homilii na podobenství o desíti pannách. Všechny sice byly panny, ale ne všechny byly hodny nebeského království: „Kdo se zdržuje nedovoleného používání svých pěti smyslů, je pro tělesnou neporušenost nazýván pannou. Je-li však dobré zdržovat se nedovolených smyslových požitků – a tak může být každá křesťanská duše nazývána pannou – proč smělo vejít jen pět panen a ostatních pět bylo odmítnuto? Byly to panny, a přece byly odmítnuty. Ale ty přijaté nebyly pouze panny – ty měly i lampy. Pannami byly pro svou zdrženlivost – lampy nesly jako svědectví dobrých skutků. Je-li dobré zdržovat se nedovoleného a chvályhodné konat dobro, proč pět panen vešlo a dalších pět nikoli? Pán jedny nazývá prozíravými a druhé pošetilými. Jak je rozlíšíme? Podle oleje. Olej znamená cosi velmi důležitého: lásku.“

Pouhé věcné bezmanželství nestačí, zvláště je-li prožíváno jako bolestně povinné odříkání nebo snášeno s trpkostí a nevolí. Panenství musí vycházet z vnitřní osobní svobody a klidné rozvahy. Ani to však ještě nestačí. Mohlo by jít o jakýsi resentment nebo znevážení manželství či jiný podobný důvod. Encyklika k tomu říká: „Čest křesťanského panenství si nemohou osobovat ti, kdo odmítají manželství z převelikého sobectví nebo z odporu k jeho břemenům, ani ti, kteří chtějí s farizejskou pýchou stavět na odiv svou tělesnou

neporušenost.“ K celibátu mohou samozřejmě vést i ušlechtilé motivy: moci lépe sloužit lidem v sociální práci, vědě, školství, zdravotnictví, politice. Samy o sobě mohou být dobré a chvályhodné, ale neustavují specifické křesťanské panenství. K němu je podstatně třeba se rozhodnout „pro Boží království (v sobě i v druhých – už zde na zemi)“ a pro nepomíjející Boží budoucnost. To znamená z náboženských, nadpřirozených důvodů, daných Boží milostí – z nadpřirozené lásky k Bohu. Encyklika k tomu říká: „Církevní Otcové a učitelé jasně vykládají, že panenství je pouze tehdy křesťanskou ctností, žije-li se ‚pro Boží království‘ – tj. abychom se snadněji mohli věnovat Božím věcem, jistěji dosáhli věčné blaženosti a lehčeji mohli i druhé s úplnou oddaností vést k nebi.“ Můžeme přitom být vedeni pohnutkou, že zřeknutím se manželství jsme osvobozeni od jeho těžkých úkolů a povinností, abychom se mohli nerozděleným srdcem dokonale odevzdat Bohu, a že úplná zdrženlivost od smyslových rozkoší nás uschopňuje k duchovním povznesením a radostem nebo k čistší a oddanější službě oltářů a bližním.

Význam nadpřirozené lásky je velmi krásně vyjádřen při panenském zasvěcení, když panny zpívají se svatou Anežkou: „Pohrdla jsem světem a všemi časnými krásami pro lásku Ježíše Krista, našeho Pána. Jeho jsem spatřila, v něho uvěřila, jeho si zamilovala a vyvolila.“ A dále: „Již vidím to, po čem jsem toužila, držím, v co jsem doufala, jsem v nebi spojena s tím, kterému jsem na zemi dala celou svou lásku.“

Láska je nutně a nejnvtřněji spojená se samou podstatou panenství. Mezi panenskou duší a Kristem dochází ke sňatku. Duše se zvláštním způsobem stává Jeho nevěstou. Je-li už mezi lidmi nevěstin vztah bez lásky nemyslitelný, pak mezi pannou a Kristem je zcela nemožný. Křesťanská panna je pouze tehdy skutečnou Kristovou nevěstou, je-li její duše naplněna nadpřirozenou láskou. Odevzdání sebe Kristu je bez lásky nemožné. Snoubenecká láska mezi panenskou duší a Kristem je nejnvtřnější a nejhlubší vztah, který v člověku může existovat. Daleko převyšuje přátelskou i rodičovskou lásku. Nevěsta usiluje o sjednocení s milovaným, o účast na jeho bytí.

Láska je nezbytná i proto, aby dala panně vnitřní pevnost a ochranu před tíhnutím k světským radostem a vášním, ale také před nebezpečím ztvrdnutí a otupělosti srdce – neboť i to by znamenalo poddajnost duchu světa a nevěrnost božskému Ženichovi. Panenská bytost, zřikající se manželství a dětí, musí přesto „mít srdce“ pro druhé, i pro manžele a děti. Z vnitřní svobody a plnosti, z lásky ke Kristu všem vycházet vstříc, všem žehnat a za všechny se modlit.

8. kapitola: PLODNOST PANENSTVÍ

Je-li už každé jednotlivé bytí samo v sobě něčím podivuhodným, pak ještě mnohem podivuhodnější je, přináší-li květy a plody. Teprve tak život zjevuje celou svou krásu, plnost a tvůrčí sílu. Takovou plodnost má manželství, když vzájemná láska muže a ženy daruje bytí dalším lidským dětem. Takováto plodnost je panenství odepřena. Neexistuje však i jiná, vyšší, bohatší plodnost? Mínil plodnost duchovní. Právě ta je pannám dána ve větší míře než manželům a je bohatou náhradou i úplným odškodněním za zřeknutí se plodnosti tělesné. Kristova smrt na kříži byla tělesně neplodná – ale jaké ovoce Ducha! Plodem tohoto umírání byl zcela nový duchovní svět. Nesrovnatelným duchovním otcovstvím a mateřstvím jsou obdařeni ti, kdo se pro Boží království zřikají tělesné plodnosti a pokrevního otcovství a mateřství.

Právě ovoce panenského stavu ukazuje jeho velký význam, dokonce jeho nezbytnost pro Boží království, pro církev. Ono je svědectvím, jak je žádoucí, aby ženy i muži ochotně odpovídali na Boží pozvání k tomuto stavu. V Bohu zasvěceném panenství se ve víře a lásce ke Kristu otevírají nové, netušené obzory. V Božím království neexistuje „přebytek“ žen. Boží království má prostor a práci pro všechny. Vnitřní život spjatý s Bohem, obětavá služba a velkomyslná angažovanost pro apoštolát církve zde nacházejí neomezené pole působnosti a neporovnatelnou plodnost.

V neposlední řadě přináší panenství bohaté duchovní ovoce pro osobní život samotné panenské duše. Opravdové panenství je zdrojem duchovního života člověka, kterého téměř připodobňuje andělu. Osvobozuje ho z otroctví pudů a vede k ovládnutí a podrobení tělesného života a jeho vášní duchem. Zdůrazňuje nadřazenost ducha nad smyslovou přirozeností a vede k vnitřní svobodě – a právě tím odstraňuje největší překážku výstupu k Bohu (překážku dokonalé lásky). Ve své neporušené uzavřenosti je obrazem a symbolem církve a naprosté, nerozdělené oddanosti Bohu. Tělo činí čím dál víc podobné duši, neboť mu dává žít už jen pro duši. Duši pak činí stále podobnější Bohu – propůjčuje jí něco ze síly, světla a lásky Boží.

Panenství má v sobě cosi hrdinského – je životní formou plnou síly. Uschopňuje k nejvyšší odvaze, i k obětování života pro Krista – jak to vidíme na svatých mučednicích Anežce, Cecílii a nesčetných dalších. Skrze čistotu umožňuje panenství duši podílet se zvláštním způsobem na Božím světle. Naplňuje se tu Pánovo blahoslavenství: „Blažení čistého srdce, neboť oni uvidí Boha“ (*Mt 5, 8*). S nadpřirozeným světlem proudí do duše horoucí láska k Bohu a bližním – ta láska, která patří k podstatě panenství. Se zdokonalováním panenství roste i láska – je čím dál něžnější a silnější. Mezi láskou a panenstvím je tajemný vzájemný vztah. Z této čisté a silné lásky k Bohu a bližnímu pramení duchovní

otcovství kněží a řeholníků a duchovní mateřství řeholnic. Obojí je účast na duchovním otcovství Krista, který nepřišel plodit děti z krve a těla, ale z Ducha. Nepřišel založit malou rodinu, nýbrž velkou rodinu církve, jejímuž rozšiřování a budování ve všech zemích a národech napomáhají na prvním místě panenské duše, které smějí podivuhodně rozvíjet plodnost apoštolátu církve.

V encyklice O svatém panenství je plodům panenství věnován zvláštní obšírný odstavec. Říká se v něm: „Sledujeme-li množství plodů vyrůstajících z panenství, vidíme ještě zřetelněji jeho znamenitost – po ovoci se pozná strom (*Mt 12, 33*). Když pohlédneme na nespočetný zástup panen a na množství apoštolů, zřikajících se od prvních dob církve až po dnešek manželství, aby snadněji a dokonaleji sloužili spáse bližních z lásky ke Kristu, kteří právě díky tomu vykonali obdivuhodná díla zbožnosti a bliženské lásky, naplňuje nás veliká oblažující radost. I když ani v nejmenším nesnižujeme zásluhy ostatních pracovníků Katolické akce, kteří se obětavě namáhají a dosahují výsledků i tam, kam se kněží a řeholníci nedostanou, přece víme, že největší podíl na této činnosti mají právě oni – kněží, řeholníci a řeholnice. Velkomyslně vedou a doprovázejí lidi každého věku a stavu a když padnou vyčerpáním nebo nemocí, předávají dalším pokračování svého svatého díla jako dědictví. Nezřídka se stává, že sotva narozeného dítěte se ujmou panenské ruce a poskytnou mu vše, co by mu jinak s vřelou láskou prokazovala matka. Když povyroste a začne užívat rozum, je jim opět svěřeno ke křesťanské výchově i k výuce v různých oborech a k pěstování dobrého charakteru. Tyto ruce – puzeny Kristovou láskou – pečují o bédné a nemocné, o sirotky a vězně, o všechny, kdo potřebují duchovní i hmotnou pomoc. Služebníci oltáře, řeholníci a Bohu zasvěcené panny prokazují milosrdenství všem, neboť v nich vidí trpící údy mystického těla Kristova. Připomínají si slova božského Spasitele: ‚Měl jsem hlad a dali jste mi najíst... cokoli jste učinili nejmenšímu z mých bratří, mně jste učinili‘ (*Mt 25, 35-40*). A co teprve říci ke cti hlasatelů Božího slova, kteří daleko od vlasti přivádějí v nejtěžších námáhách zástupy nevěřících ke křesťanské víře? A ke chvále Bohu zasvěcených nevěst Kristových, které jim poskytují nejcennější pomoc? Jim všem – jednotlivě i ve společenství – platí slova napsaná v *Menti nostrae*: ‚Čeho se kněz celibátem zřiká, dostává nezměrně zmnožené. Nepřivádí k bytí potomstvo pro tento pomíjející pozemský život, ale pro život nebeský, věčný.‘“

Panenství je plodné nejen vnější činností, již se svobodní mohou snadněji a lépe věnovat, nýbrž také dokonalou láskou k bližním, za něž se vroucně modlí a obětují. Tomu věnují Boží služebníci a nevěsty Ježíše Krista celý svůj život za zdmi klášterů.

Kristu zasvěcené panenství už samo sebou je svědectvím takové víry v Boží království a takové lásky k božskému Spasiteli, že není divu, přináší-li bohaté ovoce svatosti. Těžko lze spočítat panny a všechny, kdo se věnují apoštolátu a

zachovávají dokonalou čistotu – svým bohumilým způsobem života jsou ozdobou církve. Panenství je zdrojem tak veliké vnitřní síly, že v případě nutnosti dodá odvahy i k mučednictví. Svědčí o tom vítězné zástupy panen v celých dějinách od Římanky Anežky až po Marii Goretti.

Panenství není nazýváno andělskou ctností bezdůvodně – jak píše pannám svatý Cyprián: „Čím my jednou budeme, tím vy už jste začaly být. Již v tomto světě vlastníte slávu vzkříšení a procházíte světem, aniž by vás nakazil. Ustavičnou panenskou čistotou se podobáte Božím andělům.“ Pro duši, která žízni po dokonale čistém životě a je plná horoucí touhy po Božím království, je panenství drahocennou perlou, k jejímuž získání stojí za to vydat všechn svůj majetek. Ti, kdo žijí v neřestech, se nestačí divit při pohledu na zářivou čistotu panen a jejich úsilí o to, co daleko přesahuje smyslové radosti. Tomáš Akvinský píše: „Panenství je nejkrásnější.“ Proto jistě panny přitahují svým příkladem. Všichni, kdo tak žijí, dokazují svou naprostou čistotou, že vlada duše nad tělesnými pudy je výsledkem Boží pomoci a nezdolné ctnosti.

Zvláště chceme připomenout, že panny zobrazují dokonalé panenství matky církve a svatost jejího vnitřního sjednocení s Kristem. Vyjadřují to slova biskupovy modlitby při obřadu panenského zasvěcení: „... zříkají se manželského svazku, avšak touží po tom, čeho je viditelným znamením. Neuzavírají sňatek, ale milují to, co se manželstvím naznačuje.“

Pannám je k nejvyšší cti, že jsou živoucími obrazy dokonalé neporušenosti, v níž je církev sjednocena se svým božským Ženichem. Zároveň vzbuzují nezměrnou radost tím, že jsou podivuhodným znamením její svatosti a duchovní plodnosti. Slova svatého Cypriána: „Panenství je květ vzrůstající církve, ozdoba omilostněných, zahrada štěstí, neposkvrněné a nedotčené dílo chvály a cti, Boží obraz odpovídající svatosti Pána, ušlechtilá část Kristova stádece. Skrze ně a v něm vzkvétá skvělá plodnost matky církve – čím větší je počet panen, tím větší je radost matky.“

9. kapitola: VZORY PANENSTVÍ

Hlavními vzory panen jsou Kristus a Maria. Svatý Jeroným říká: „Moje panictví je zasvěceno v Marii a v Kristu.“

I. Kristus

V Apokalypse (14, 4) píše o pannách svatý Jan: „Následují Beránka, kamkoli jde.“ V souvislosti s tímto výrokem poukazuje svatý Augustin pannám na Krista jako na jejich vzor a napomíná je: „Následujte Beránka, jehož tělo je panenské... Správně ho budete následovat panenskostí srdce i těla. Následovat znamená napodobovat. Kristus pro nás trpěl a zanechal nám tak příklad – jak říká apoštol

Petr – abychom šli v jeho stopách (*1 Petr 2, 21*).“ Encyklika O svatém panenství pokračuje: „Všichni tito učedníci a Kristovy nevěsty přijímají panenský stav – jak praví svatý Bonaventura – aby se připodobnili Kristu Ženichovi. Jejich planoucí lásce ke Kristu nestačí duchovní spojení s ním – touží prokazovat stejnou lásku napodobením jeho ctností a celého jeho života obětovaného pro spásu lidstva. Kněží, řeholníci, řeholnice a všichni, kdo se jakýmkoli způsobem zasvětili Boží službě, následují zachováním dokonalé čistoty božského Mistra, žijícího až do konce panenským životem.“

Svatý Fulgentius volá: „Jednorozený Boží Syn je zároveň jednorozený Syn Panny, Ženich všech Bohu zasvěcených panen, plod, ozdoba a dar svatého panenství. Panenství jej tělesně zrodilo, panenství se mu duchovně zasňuje, jím je oplodněno zůstávajíc neporušené. On zachovává jeho krásu, jím je korunováno, aby navždy slavně kralovalo.“ Svato Petr Damiani říká zvláště kněžím: „Jestliže náš Spasitel tak vysoko cení nedotčenou čistotu, že zvolil nejen narození z panenského lůna, ale i spočinutí v panické náruči pěstouna – a to ve svém nejtělejší dětství – komu (ptám se s celou vážností) dovolí dotýkat se svého těla nyní, kdy vládne s nezměrnou mocí v nebi?“

II. Maria

Marii zdravíme jako Pannu panen. Podle svatého Ambrože (*De Virg. II, 2*) je obrazem panenství, a proto příkladem panen. Ona se hlásí k panenství ještě předtím, než Pán zvěstoval své učení o „celibátu pro Boží království“ (*Mt 19, 12*) a než svatý Pavel napsal své slovo o nerozdělené službě (*1 Kor 7*), předtím, než zazněla v Apokalypse píseň panen následujících Beránka (*Zj 14, 3*). Maria je „v panenském stavu“ dřív, než se začal uplatňovat v křesťanství. A je ustavičnou pannou: před porodem, při porodu i po porodu – jedinečný vzor panenství.

Encyklika O svatém panenství říká o Marii: „Už svatý Atanáš poznamenává, že v ní má panenství svůj počátek, a svatý Augustin to hlásá slovy: ‚Důstojnost panenství má svůj původ v Matce Páně.‘. Svato Ambrož ji dává pannám za vzor: ‚Následujte ji, moje dcery, její život budiž vám příkladem, který zrcadlí krásu čistoty a podstatu ctnosti. Ona je ideálním obrazem ukazujícím, co máte zlepšovat, jak se formovat, čeho se držet. Její život je pravidlem a řádem pro vás všechny. Ona je tak bohatá milostí, že nejen zachovala svoje panenství, ale ochrání i neporušenost těch, které se k ní utíkají‘.

Rozjímání o Mariině panenství je velkým přínosem i pro dnešní kněze a všechny zasvěcené osoby. Nespokojte se však, milovaní synové a dcery, pouhým rozjímáním o ctnostech nejbhlahoslavenější Panny Marie. Hleďte s největší důvěrou – podle svatého Bernarda – milost skrze Marii. Svěřte jí starost o svůj duchovní život a o své zdokonalování.“

10. kapitola: STAV PANENSTVÍ

Kdo se zavázal k zachovávání panenství, patří do panenského stavu. Tím se rozumí svobodně a navždy zvolený způsob života, v němž věřící kromě přikázání závazných pro všechny křesťany zachovává evangelijní radu celibátu a dokonalé čistoty.

Je třeba rozlišovat mezi mravním a církevně-právním stavem panenství. K mravnímu stavu panenství patří ti věřící žijící ve světě, kteří se zavázali soukromě (slibem nebo jinou formou) – tento stav nemá organizovanou formaci a integritu a neodpovídá tedy v plném smyslu pojmu „stav“. Z hlediska sociálního se tento panenský stav v církvi neliší od všeobecného „svobodného stavu“.

K církevně-právnímu (veřejnému) stavu panenství patří kromě kleriků členové čtyř církevně-právních stavů dokonalosti, tj. členové řeholí (se slavnými sliby), klášterních kongregací (s jednoduchými sliby), společností podobných řeholím (bez veřejných slibů) a sekulárních institutů. Tito všichni mají určitou organizovanou formaci a integritu, do svého stavu jsou přijímáni zvláštním veřejným aktem a jejich život podléhá nejen Božím přikázáním, evangelijní radě dokonalé čistoty a církevním přikázáním platným pro všechny věřící, ale také zvláštnímu církevnímu právu. Jejich práva a povinnosti v sociální oblasti jsou přesně stanoveny.

11. kapitola: PĚSTOVÁNÍ A OSVĚDČOVÁNÍ PANENSTVÍ

Člověk se stále utváří a roste. Jako každý jiný život, tak i život v panenství tíhne k růstu a rozvoji. Potřebuje k tomu odpovídající klima, vhodné prostředí, které má pro člověka podobný význam jako zem pro rostlinu a krajina pro živočicha. K tomu je ale nutná i zvláštní péče. Panenský život se velmi liší od života manželského a od života lidí vedených duchem světa. Nepřítel spásy se jej snaží svrhnout z jeho výše zhoubným ponoukáním, kouzlem světských požitků a probouzením vášní. Bez vážného duchovního úsilí a solidní zbožnosti, bez askeze a sebeovládání, bez stálého náboženského vzdělávání nemůže panenský život obstát.

Protože duši panenství je láska, musí panna žít kontemplativně, tj. zcela a nerozděleně směřovat k Bohu. Kontemplace (nazírání) neznamená nečinnost. Je to živá aktivita duše, ale ve svém zaměření odlišná od tzv. činného života. Je bezprostředně zaměřena na Boha, ne na pozemské věci a zájmy. I při vnější činnosti, které se samozřejmě ani panna nemůže vyhnout, musí mít v hloubi duše tento postoj (byť ne vždy jasně a výslovně uvědomělý), aby přílišnou aktivitou její vnitřní život nezpovrchněl.

Výborným – i když ne bezpodmínečně nutným – prostředkem k vedení panenského života a k zachovávání panenství je společný život v klášteře. To

ukazuje historie panenského stavu po více než 1600 let: jakmile to bylo možné, sdružovali se již v prvokřesťanské době muži i ženy v klášterních společenstvích, když chtěli zachovávat celibát pro Boží království. Tato společenství přetrvala ve všech katolických zemích až dodnes.

Požehnaní společného života pro uskutečňování ideálu panenství umožňuje však také základní pohled na účinky samoty na lidskou přirozenost. Touto otázkou se zabývá svatý Tomáš (*Sth. II II, 188, 8*). O asketickém významu samoty říká: „Samota není dokonalostí sama o sobě, ale prostředkem a nástrojem zdokonalení. Patří k rozjímavému životu – tj. je vhodná pro ty, kdo žijí kontemplativně. Hodí se pro rozjímavého člověka, který se již blíží k dokonalosti. Společný život je nutný pro úsilí o dokonalost, samota naopak přísluší dokonalému.“ V tom se svatý Tomáš shoduje se svatým Benediktem (*Regule, I. kapitola*). Samotou vzniká v duši přirozená prázdnota, která musí být naplněna nadpřirozeně – k tomu je však právě již třeba určité dokonalosti. Samota je velmi nebezpečná, je-li zvolena bez předchozí průpravy, v níž bylo už dosaženo jistého stupně dokonalosti. Tu může nahradit pouze zvláštní Boží milost jako u svatého Antonína Velikého a svatého Benedikta.

Tyto zásady stanovil svatý Tomáš pro poustevníky – mají však i dnes velký význam pro ty, kdo osaměle žijí panenským životem ve světě, a také pro členy sekulárních institutů. Mnozí se snad domnívají, že zachovávání panenství a úsilí o dokonalost je snadnější v této moderní, svobodnější formě než ve formách vázaných na klášterní život. Zkušenost však učí, že je to spíš těžší, a jen poměrně malému počtu (menšímu než v klášteřích) se daří takový ideál uskutečnit. Toto konstatování však nemá brát odvahu pannám žijícím ve světě, nýbrž naopak povzbudit je k hrdinství, které je k uskutečňování panenského ideálu ve světě ještě nutnější než v klášteře. Je docela na místě radit pannám ve světě kontakt s řeholními společenstvími (např. III. řády, světskými obláty apod.) nebo sdružování do malých skupin a časté setkávání k vzájemnému povzbuzení a opoře.

Třetí část encykliky O svatém panenství uvádí prostředky k zachování panenství. Hlavní jsou dva: bdělost a modlitba. Sám Spasitel je doporučuje: „Bděte a modlete se, abyste nepřišli do pokušení. Duch je sice ochoten, ale tělo je slabé.“ (*Mt 26, 41*) S pozornou a stálou bdělostí konat vše, co je v našich silách, a vytrvalou modlitbou si od Boha vyprošovat, na co naše slabost nestačí.

Bdělost v každém okamžiku a za všech okolností je zcela nezbytná, neboť „tělo žádá proti duchu a duch proti tělu“ (*Gal 5, 17*). Kdo povolí – třeba jen málo – tělesným hnutím, snadno sklouzne do „skutků těla“, které apoštol vypočítává (*Gal 5, 19 nn*), a k ještě horším zahanbujícím neřestem.

Je tedy třeba bdít nad hnutími a žádostmi smyslů a krotit je dobrovolnou životní kázní a umrtvováním, aby byly podřízeny rozumu a Božímu zákonu. „Ti, kdo patří Kristu, ukřižovali své tělo s jeho vášněmi a žádostmi“ (*Gal 5, 24*). Sám apoštol národů přiznává: „Trestám své tělo a podrobuji si je, abych – když káží jiným – sám nebyl zavržen.“ (*1 Kor 9, 27*) Všichni svatí mužové a ženy svědomitě bděli nad hnutími svých smyslů a vášní a podrobovali je často tvrdé kázní podle učení božského Mistra: „Já však vám říkám, kdo by jen žádostivě pohlédl na cizí ženu, už s ní zcizoložil v srdci. Pohoršuje-li tě tvé pravé oko, vyrvi je a odhod' od sebe. Je pro tebe lepší, aby jeden tvůj úd zahynul, než abys celý byl uvržen do pekla“ (*Mt 5, 28 n*). Tím je míněno, abychom ani v myšlenkách nepovolovali hříchu a pevnou vůlí odmítali všechno, co by tuto nejkrásnější ctnost mohlo seabéměně poskvřit. V tomto smyslu žádná péče a žádná kázeň není příliš velká. Jestliže někomu slabé zdraví nebo jiné důvody nedovolují větší tělesné ukázněování, nikdy ho nemohou osvobodit od bdělosti a vnitřního sebeovládání.

Zde je třeba ještě poznamenat, co ostatně učí i svatí Otcové a církevní učitelé, že pokušení a žádostivost se snadněji překonává útekem než přímým zápasem. K zachování čistoty pomůže podle slov svatého Jeronýma spíš útek než otevřený boj: „Prchám, abych nepodlehl.“ Znamená to nejen pečlivě se vyhýbat příležitostí ke hříchu, ale především směřovat srdce a smysly k věcem Božím a zcela se obracet k tomu, kterému je zasvěceno naše panenství. Svatý Augustin radí: „Hleďte na krásu svého milovaného!“

Útek před příležitostmi ke hříchu a trvalou bdělost pokládali světci a světice všech dob za nejlepší prostředek k vítězství v této oblasti. Dnes – zdá se – nejsou všichni téhož názoru. Mnozí se domnívají, že křesťané – ani služebníci oltáře – se nemají izolovat od světa jako v dřívějších dobách. Mají na sebe brát riziko uprostřed světa a podrobit svoji čistotu zkoušce, v níž se jasně prokáže jejich schopnost odporovat zlu. Mladí klerici mají všechno vidět, aby si zvykli od všeho se odpoutávat a ničím se nenechat zlákat. Nemají se vyhýbat filmům, časopisům ani románům – aby pochopili smýšlení a cítění většiny lidí, jimž je to vše duševní potravou, a byli schopni jim pomáhat. Záleží však na tom: „Kdo miluje nebezpečí, může v něm zahynout.“ (*Sir 3, 27*) Svatý Augustin říká: „Netvrďte, že máte čisté srdce, máte-li nečisté oči.“ Pán posílá apoštoly do světa, ale chce, aby „nebyli ze světa – jako ani On není ze světa“ (*Jn 17, 16*) a prosí nebeského Otce: „Neprosím, abys je vzal ze světa, ale abys je chránil od zlého“ (*Jn 17, 15*). Kněžský a řeholní dorost má být obezřetně připravován na budoucí otázky, které bude muset řešit, a pečlivě vychováván pro životní zápasy. Ani sadař nevystavuje své sazenice nepohodě k vyzkoušení jejich síly, pokud ji ještě nemají. Je třeba krok za krokem otužovat mladé rostliny i mladé lidi a moudře je připravovat na všechny zápasy a překážky. Určitý ostych je nutnou obranou čistoty. Včas

postřehne nebezpečí, zbytečně se mu nevystavuje a vyhýbá se i příležitostem ke hříchu a všem nepřístojnostem. Nelibuje si ve špatných a nečestných řečech. Střeží se podezřelých důvěrností s osobami druhého pohlaví. Tělo pokládá za úd Krista a chrám Ducha Svatého. Jemný křesťanský cit si oskliví každou nečistotu a straní se jí. Rodičům a vychovatelům vkládá do úst vhodná slova k pěstování správného svědomí mladých lidí ve věcech čistoty srdce. Ne mlčení, ale klidný a taktní, šetrný způsob výchovy je zde na místě.

Smysl pro to vše je živěn Boží bázni a pokorou. Klement I. napsal: „Kdo je čistý, nevynáší se, neboť ví, že je to dar.“ Potřebnost pokory pro zachování panenství nevyjádřil asi nikdo lépe než svatý Augustin: „Trvalá zdrženlivost, a především ustavičné panenství je obrovský Boží dar v jeho svatých. Proto je třeba bdít s nejvyšší pozorností, aby je nezničila pýcha. V té míře, v jaké si cením tohoto daru, bojím se zloděje, který by mne o něj mohl připravit: pýchy. Jen Bůh, který ho daroval, může ho uchránit – a Bůh je láska. Láska je tedy strážkyní panenství – jeho příbytkem je však pokora.“

Sama bdělost a útlocitný ostych však nestačí – k zachování neporušené čistoty je třeba nadpřirozené pomoci: modlitby, svátosti a vřelého vztahu k Matce Boží.

Nikdy nezapomínejme, že dokonalá čistota je vznešený Boží dar. Svatý Jeroným píše: „Je dán těm, kdo o něj prosili, po něm toužili a namáhali se, aby ho dostali. Kdo prosí, dostává, kdo hledá, nalézá, kdo tluče, tomu bude otevřeno.“ Trvalá věrnost panen božskému Ženichovi závisí na zbožné modlitbě – jak říká svatý Ambrož. A horoucí prosebník svatý Alfons z Liguori učí: „Není jistější a potřebnější prostředek k překonávání pokušení proti čistotě než utíkat se ihned v modlitbě k Bohu.“

Kromě modlitby je nutná častá svátost smíření, která nás očisťuje a uzdravuje, a chléb Eucharistie, který Lev XIII. nazývá posilou proti žádostivosti. Čím je srdce čistší, tím víc touží po tomto chlebě, z něhož čerpá sílu k odporování hříchům nečistoty a skrze nějž se stále těsněji připoutává k božskému Ženichovi: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm.“ (*Jn 6, 57*)

Výbornou a v průběhu staletí osvědčenou cestou k zachování neporušené čistoty je ryzí a vroucí láska k panenské Bohorodičce. Ona takřka zahrnuje všechny ostatní zdroje síly – koho naplňuje, ten se cítí puzen k bdělosti, modlitbě, kajícínosti i k účasti na stole Páně. Proto v otcovské lásce povzbuzujeme všechny kněze, řeholníky a řeholnice, aby se svěřili zvláštní ochraně Matky Boží, Panny panen, učitelky panenství. Ona je mocnou matkou zejména těm, kdo se zcela zasvětili Boží službě.

12. kapitola: VÝCHOVA K PANENSTVÍ

Protože panenství hraje důležitou roli v církvi, je nutné věnovat také zvláštní pozornost výchově v této oblasti. První úlohu v tom má rodina. Kde křesťané usilují o dobré rodiny a dobře v nich žijí, tam trvá i bdělý smysl pro panenský život, tam je morální a náboženská atmosféra příznivá ideálu panenství. Děti jsou vychovávány k čestnosti, jemnému studu a čistotě, ochotě k oběti a opravdové zbožnosti, lásce ke Kristu a k církvi.

Po rodině je to kněz, duchovní správce, kdo má rozhodující vliv při výchově k panenství. Podle svatého Ambrože „vždy bylo posláním kněží rozsévát semě nevinnosti a probouzet touhu po panenství“. Kněz musí předkládat ideál křesťanského manželství i panenství a uskutečňování panenského ideálu v kněžském, řeholním i laickém stavu. Musí ukazovat jeho velikost v nerozdělené službě Kristu a jeho církvi, v úplném odevzdání se Bohu – a vyvracet omyly a námitky proti němu. To lze činit v kázání (nejen v úzkém okruhu kongregace panen), při vyučování náboženství, v individuálním duchovním vedení. Právě toto poslední je při osobním povolání zvláště důležité.

Konečně i ostatní vychovatelé katolické mládeže mají mladým duším a srdcím představovat vysoký ideál panenství a varovat je před nebezpečími materialistického světa.

Nejpoučnější metodou je zde příklad Krista. On sám se ve svém učení zjevně příliš nezabýval sexuální výchovou. Také svatý Benedikt ve své řeholi mluví o čistotě velmi diskrétně a spíše mimochodem. Čím více je pozornost mladého člověka odváděna od sexuální oblasti k duchovním věcem, tím víc je formován a upevňován v čistotě. Čisté srdce, oči i celý postoj duše směřuje k Bohu.

13. kapitola: PANENSTVÍ A LITURGIE

V liturgii vyjadřuje církev svá nejvnitřnější hnutí. Proto v ní i panenství má své místo – v jejích ritech a obřadech, modlitbách, čteních a zpěvech, ve veřejném kultu, kterým církev společně s Kristem oslavuje Boha. Od svých prvopocátků to činí s láskou – v křesťanské panně totiž spatřuje sebe samu. V oficiu a při mši svaté o svatých pannách, hlavně však v ritu panenského zasvěcení, je to nejhlubší a nejkrásnější, co se o svatém panenství dá říci.

Antifony a žalmy v Denní modlitbě církve pro svátky svatých panen jsou voleny tak, aby vyjadřovaly smysl, v němž jsou pro ně použity. Také mešní texty o svátcích svatých panen mají svatební charakter. Nevěstou je panna, jejíž svátek se slaví, ale také církev a každá duše. Při proměňování sestupuje Ženich zahaleně na oltář a při svatém přijímání se uskutečňuje svatba.

Díl II. – PANENSKÉ ZASVĚCENÍ

14. kapitola: PODSTATA PANENSKÉHO ZASVĚCENÍ

Jde o slavnostní zasvěcení panen biskupem. Není to svátost (nebylo ustanoveno Kristem), ale svátostina, tj. ritus zavedený církví, mající svou účinnost mocí a modlitbou církve. Je to ovšem jedna z nejdůležitějších svátostin, jak je možno vidět z jejího slavnostního obřadu.

Zasvěcení panen není konsekrace, ale benedikce. V Římském pontifikálu je sice název „Benedictio et Consecratio Virginum“, ale ten pochází z doby, kdy se ještě tyto dva pojmy jasně nerozlišovaly. Dnešní církevní právo je přesně odlišuje. Konsekrace je svěcení s pomazáním olejem, benedikce je bez pomazání. Při panenském zasvěcení se pomazání nekoná.

Panenské zasvěcení však není pouhé žehnání (*benedictio invocativa*), ale zasvěcení (*benedictio constitutiva*) – s požehnáním je spojeno podstatné posvěcení, které působí, že zasvěcená panna je navždy odevzdána službě Boží, stane se Bohu zasvěcenou a nevěstou Krista.

15. kapitola: HISTORIE PANENSKÉHO ZASVĚCENÍ

Panenské zasvěcení je starobylý liturgický obřad. S jistotou je znám už ve 4. století, tj. brzy po skončeném pronásledování. Nejdříve se objevuje v Římě. Panny se tehdy staly vlastním stavem v církvi podobně jako vdovy a jáhenky. V křesťanských zemích vznikaly už tehdy ženské kláštery, ale přitom nadále existovaly panny žijící samostatně ve světě. Panenské zasvěcení mohly přijímat panny žijící v klášteřích i ve světě.

Od 10. století se zasvěcené panny žijící ve světě téměř nevyskytují. Od 15. století se i pannám v klášteřích udělovalo zasvěcení jen zřídka a stávalo se neobvyklým. Někteří papežové a biskupové se pokoušeli je oživit, ale bez delšího trvání.

Teprve ve 2. polovině 19. století je obnovil francouzský opat Guéranger pro francouzské benediktinky. Pak bylo převzato Beuronskou kongregací benediktinek a dalšími benediktinskými kláštery zvláště ve Francii a v Německu. V ostatních řeholích – pokud je přijaly – nebylo tak časté. Podle apoštolské konstituce papeže Pia XII. *Sponsa Christi* z 21. listopadu 1950 je panenské zasvěcení právem a výsadou mnišek se slavnými sliby ve všech řádech. Z rozhodnutí Kongregace pro řeholní život z 25. března 1927 se pannám žijícím ve světě zasvěcení neudělovalo.

16. kapitola: UDĚLOVATEL PANENSKÉHO ZASVĚCENÍ

Od počátku po všechna staletí až dodnes uděloval panenské zasvěcení biskup. Toto pravidlo bylo někdy porušováno. Kromě toho jednotliví opati dostali někdy od Svatého Stolce privilegium k jeho udělování. V nejnovější době obdrželi někteří biskupové pravomoc delegovat tento úkon na kněze. Řádným udělovatelům je však i dnes biskup.

Od dávných dob je stanoven i čas, kdy má být zasvěcení udělováno. Podle Římského pontifikálu to má být slavnost Zjevení Páně, Velikonoce (*in Albis* – oktáv, v němž novokřtění nosili bílý šat), svátky apoštolů nebo neděle.

17. kapitola: PŘÍJEMKYNĚ PANENSKÉHO ZASVĚCENÍ

Podle konstituce Pia XII. Sponsa Christi to mohly být jen mnišky se slavnými slibů, zavázané k chórové modlitbě a zachovávající přísnou papežskou klauzuru. Sestrám s jednoduchými slibů v moderních kongregacích a pannám žijícím ve světě se podle této konstituce zasvěcení neudělovalo. Slavné slibů byly pokládány za niternější a dokonalejší zasvěcení Bohu než slibů jednoduché a klauzura za účinnější ochranu čistoty. Nad pannami žijícími osaměle ve světě postrádala církev možnost dohledu.

Zmíněná konstituce však opačná privilegia nezrušila. Je tedy možné, že výjimečně bylo panenské zasvěcení udělováno i řeholnicím s jednoduchými slibů (bez povinnosti breviáře a papežské klauzury), které již dříve toto privilegium měly.

Římský pontifikál vyžaduje podmínky, o jejichž splnění se biskup před udělením panenského zasvěcení má přesvědčit:

1. Dověšení 25. roku věku.
2. Úmysl celoživotního zachovávání panenství (slavný slib).
3. Odpovídající předchozí život a tělesná neporušenost (tj. přinejmenším absence pohlavního styku – i kdyby snad bylo došlo k jiným vnitřním nebo vnějším těžkým hříchům proti čistotě).

Dívka, která si je vědoma ztráty tělesné neporušenosti, nemůže vstoupit do kláštera mnišek přijímajících panenské zasvěcení. Bez fyzické integrity neexistuje křesťanské panenství, leda by k jejímu porušení došlo bez viny – chirurgicky nebo znásilněním. Bohu zasvěcená panna je něčím velikým: je Kristovou nevěstou a obrazem církve, proto musí mít neposkvrněnou duši i tělo. Bázeň před ztrátou tělesné neporušenosti, která je v dnešní době ohrožena patrně více než dříve, a tím před vyloučením možnosti přijmout panenské zasvěcení může v hodině pokušení zachránit mnohou dobrou dívku od nejhoršího.

18. kapitola: ÚČINKY PANENSKÉHO ZASVĚCENÍ

Působí je moc úmyslu a modlitby církve: na pannu je svoláváno Boží požehnání a milost k plnění povinností daných jejím stavem a je zasvěcena Boží službě, stává se pannou Bohu zasvěcenou a Kristovou nevěstou. Je podle církevního práva přijata do stavu panen a církví jako panna úředně uznána.

Panenské zasvěcení tedy ještě něco přidává ke slavnému slibu. Slavný řeholní slib a panenské zasvěcení jsou sice vnitřně příbuzné, ale přece podstatně odlišné. Proto mohou být (a také často skutečně jsou) od sebe odděleny – buď tím, že se k řeholnímu slibu panenské zasvěcení nepřidává nebo že se nekonají současně. Také účinky obou jsou různé.

Řeholním slibem se rozumí nábožensko-právní úkon, kterým se člověk skrze sebeodevzdání Bohu a skrze řeholní společenství začleňuje do kláštera a stává se řeholníkem. Panenské zasvěcení je slavnostní zasvěcení panny biskupem, čímž je panna přijata do církevně-právního stavu panen a výslovně uznána pannou a čímž jsou jí vyprošovány zvláštní milosti. V tom má řeholní slib a panenské zasvěcení rozdílné účinky. Pokud jde o účinky právní, spočívají výlučně v církevním právu jako řeholní slib a panenské zasvěcení samotné.

Stejně jak tyto právní účinky v církvi vznikají, mohou být z odpovídajících důvodů církví opět zrušeny. Např. může být udělena dispenz od slavných slibů. Dispenz od slavné profese ruší zahrnuté i závazky panenského zasvěcení. Bohu zasvěcené panně je tím nejen dovoleno vrátit se do světa, ale bez dalšího jsou zrušeny i účinky panenského zasvěcení, takže např. netrvá překážka manželství. Takto dispensovaná řeholnice a panna může tedy platně a dovoleně uzavřít sňatek, není-li Svatým Stolicem v dispensním reskriptu výslovně stanoveno jinak.

19. kapitola: RITUS PANENSKÉHO ZASVĚCENÍ

Při udílení panenského zasvěcení je třeba zachovat ritus předepsaný v Římském pontifikálu, kapitola *De benedictione et consecratione virginum*. Jinak je zasvěcení neplatné.

Ritus uvedený v Římském pontifikálu má dlouhou historii. Pochází z Říma. Z prvních tří století nemáme jeho popis. Od 4. století byly panny do *Ordo Virginum* přijímány liturgickým obřadem, a to stejně tak ty, které se pak brzy sdružovaly v klášterních společenstvích, jako ty, které žily osaměle ve světě. Všechny, které slíbily panenství, nepřijímaly však panenské zasvěcení. Mnohé (v klášteře i ve světě) se spokojovaly pouhým slibem panenství. Liturgický obřad panenského zasvěcení byl v té době jednoduchý a střízlivý – jako celá liturgie prvních staletí: pozůstával z jednoduché modlitby, preface (zásvětné modlitby) a předání závoje. Konal se při mši za účasti obce. Biskup nejprve v promluvě připomněl pannám i věřícím význam této slavnosti. Velmi brzy byly stanoveny

určité dny církevního roku vhodné k obřadu zasvěcení (Zjevení Páně, Velikonoce, svátky apoštolů). Tento způsob zasvěcení přetrvával v Římě do 9. století.

Římský ritus se rozšířil do Francie, kde v polovině 10. století doznal velké proměny a rozšíření (v benediktinském opatství St. Alban v Mohuči). Z jednoduchého římského ritu se stalo skutečné liturgické drama, duchovní svatba panny s Kristem, velkolepá majestátní ceremonie, která se zčásti odráží i v dnešním ritu.

Nový ritus vytvořený v Mohuči byl koncem 10. století zaveden i v Římě a byl tam používán během 11. století, ale ve 12. – 13. století byl přizpůsoben římskému duchu. Proti původnímu římskému ritu ze 4. století byl bohatší, ale ve srovnání s mohučským prostší.

Přesídlením papežského dvora do Avignonu začátkem 14. století se římské liturgické knihy znovu setkaly s liturgickými obyčeji z opačné strany Alp, zejména s dílem Wilhelma Duranda, proslulého kanonisty a liturgika 13. století a pozdějšího biskupa v Mende (jižní Francie). Jako biskup sestavil Durandus koncem 13. století pontifikál, především pro použití ve své vlastní diecézi. V něm je obsažen i nový ritus panenského zasvěcení. Za základ použil mohučský ritus, ale provedl mnohé změny a spojil předchozí vývoj s tradicí. Jeho dílo se velmi rozšířilo – i k papežskému dvoru v Avignonu. Do poloviny 20. století byl římský pontifikál, a tedy i ritus panenského zasvěcení Durandovým dílem.

Nejprve byla jeho práce předlohou nového vydání Římského pontifikálu v roce 1485 za Inocence VIII. Obřad zasvěcování panen doznal sice v různých dalších vydáních četných změn, ale ty nebyly významné (1485, 1497 a zvl. 1595, kdy papež Klement VIII. aproboval Pontificale Romanum jako jediný platný pontifikál a všechny ostatní odmítnul). Od roku 1595 se ritus panenského zasvěcení již neměnil, což vyplývalo z toho, že se od té doby téměř nepoužíval a znovu ožil teprve v 19. století.

Ritus panenského zasvěcení je mimořádně bohatý a slavný, harmonicky sestavený liturgický obřad. Koná se při mši podobně jako kněžské svěcení. Má tři části:

1. slavnostní průvod panen s různými výzvami,
2. žehnání oděvů a dalších předmětů,
3. vlastní zasvěcení s následným předáním insignií.

1. Průvod

Biskup (s mitrou) sedí před oltářem. Arcikněz (po graduale) jde k místu, kde čekají panny. Vyzve je slovy evangelia: „Prozíravé panny, připravte své lampy, ženich přichází. Jděte mu naproti!“ Panny vezmou hořící svíce a ve dvojicích následují arcikněže ke vchodu do chóru, odkud vidí oltář a biskupa.

Arcikněz pak jménem církve prosí biskupa o zasvěcení panen. Biskup se ptá, jsou-li toho hodny. Arcikněz přisvědčí.

Biskup třikrát zve panny, aby přistoupily blíž: „Pojďte, dcery, slyšte mne, budu vás učit bázní Boží.“ Panny odpovídají zpěvem antifony – dvakrát její části, potřetí celé: „Následujeme tě, Pane, celým srdcem s posvátnou bází a toužíme patřit na tvou tvář. Neodmítej nás, ale jednej s námi shovívavě podle svého velkého milosrdenství.“ Při každé odpovědi postoupí panny směrem k biskupovi – po třetí před ním pokleknou. Každá jednotlivě zpívá verš: „Přijmi mě, Pane, podle svého slova, ať nade mnou nevládne žádná nepravost.“

Potom se postaví do kruhu kolem biskupa, který k nim krátce promluví o důstojnosti jejich stavu a z něho vyplývajících povinnostech. Nato se jich táže, zda chtějí vytrvat ve svatém panenství. Panny jednotlivě slibují věrnost božskému Ženichovi, kterého biskup zastupuje. Každá vloží své ruce do rukou biskupa, který se ptá: „Slibuješ zachovávat svaté panenství celý život?“ Panna odpovídá: „Slibuji.“ Pak se biskup táže všech dohromady: „Chcete být požehnány a zasvěceny, zasnoubeny našemu Pánu Ježíši Kristu, Synu Boha nejvyššího?“ Všechny odpoví: „Chceme.“

Zpěváci začnou litanie, při nichž panny leží na zemi. Po litaních následuje vzývání Ducha Svatého hymnem *Veni Creator*. Po něm panny odejdou na své původní místo.

2. Žehnání oděvů a dalších předmětů

Biskup před oltářem žehná oděvy třemi modlitbami a poté jsou doneseny pannám, které odloží své původní šaty a obléknou požehnané. Biskup mezitím žehná dvěma modlitbami závoje a jednou modlitbou prsteny a koruny. Panny se v požehnaných oděvech vrátí do kostela k biskupovi za zpěvu responsoria: „Pohrdla jsem světem i časnou nádherou pro lásku našeho Pána Ježíše Krista. Spatřila jsem ho, zamilovala jsem si ho, uvěřila jsem v něho, vyvolila jsem si ho. Z mého srdce tryská velepíseň, zasvěcuji se Králi. Spatřila jsem ho...“.

3. Zasvěcení s následným předáním insignií

Panny klečí před oltářem v kruhu kolem biskupa. Biskup nad nimi pronáší modlitbu *Respice, Domine*, kterou jim vyprošuje věrnost v jejich předsevzetí. Potom zpívá velkou prefaci *Deus castorum corporum* – ta je podstatným prvkem zasvěcení. Velebí panenství, svolává na panny požehnání, milost, ctnosti, vytrvalost a věčnou odměnu. Lze ji nazvat velepísní panenství. Pochází z 5. nebo 6. století. Zní: „Vpravdě je hodné a spravedlivé, dobré a spasitelné, abychom ti vždy a všude vzdávali díky, svatý Pane, všemohoucí Otče, věčný Bože, který rád přebýváš v čistých tělech a miluješ neposkvrněné duše. Svým slovem jsi všechno stvořil a jím také napravlujeme lidskou přirozenost porušenou v prvních lidech

d'áblou lší. Voláš člověka nejen k původní nevinosti, ale dáváš mu okusit i některá dobra nového věku, a smrtelné lidi pozvedáš tak, že se již nyní podobají andělům. Shlédni, Bože, na tyto své služebnice, které vkládají do tvých rukou své rozhodnutí ke zdrženlivosti a dávají ti svůj slib. Od tebe přijaly milost tohoto zasvěcení. Neboť jak by mohla duše přebývající ve smrtelném těle zvítězit nad zákonem přírody, nad touhou po uplatnění svobodné volby dovoleného, nad silou obvyklého způsobu života a lákáním mládí, kdybys ty sám, Bože, podle svého svobodného úradku v nich nezažehl tuto lásku k panenství, neživil milostivě touhu jejich srdcí a nedával jim sílu k jejímu uskutečňování! Tvoje milost vylitá na všechny národy pod nebem vyvolila z nich všech dědice nové smlouvy, nespočetné jako hvězdy. Mezi ostatními ctnostmi, které tvoje překypující štědrost dala tvým dětem (zrozeným ne z krve ani z vůle těla, ale z Ducha Svatého), obdržely některé také tento dar: ačkoli žádný zákaz nezmenšil vznešenost manželství a nad posvátným svazkem zůstalo původní požehnání, zřikají se manželského svazku – touží však po tom, čeho on je předobrazem. Zdržují se toho, co se v manželství uskutečňuje, ale milují to, co manželství tajemně naznačuje. Svaté panenství zná svého Původce a v úsilí o andělskou čistotu vstupuje do svatební komnaty toho, který je Ženichem ustavičného panenství, jako je synem té, která zůstala vždy pannou. Buď, Bože, pevnou ochranou a vůdcem těch, které tě prosí o pomoc a touží po tom, abys upevnil jejich zasvěcení svým požehnáním. Odvěký nepřítel lidského pokolení strojí záluďnější úklady těm, kdo touží po tom, co je vznešenější. Ať se k nim nevlouď pro nějakou jejich nepozornost a nezastře jim hodnotu vítězných palmy, která je připravena těm, kdo zachovají dokonalou čistotu. Ať je neodradí od jejich předsevzetí zachovávat panenskou čistotu, vždyť i provdané mají věrně zachovat čistotu odpovídající jejich stavu. Ať je tvůj Svatý Duch naplní prozíravou skromností, moudrou dobrotou, rozvážnou vlídností a svobodně zachovávanou čistotou. Ať hoří láskou, ale ať mají zalíbení jen v tobě. Ať si pro svůj život zaslouží chválu, ale ať po ní netouží. Ať tě oslavují svatostí těla i čistotou duše. Ať je láska vede k tomu, aby ti oddaně sloužily. Buď jejich slávou, jejich radostí, jejich touhou, ve smutku jim buď útěchou, v nerozhodnosti rádcem, v bezpráví obhájcem. V protivenstvích ať u tebe nacházejí trpělivost, v chudobě hojnost, v hladu buď jejich pokrmem, v nemoci lékem. V tobě ať mají všechno, vždyť touží milovat tě nade všechno. Skrže tebe ať zachovají, co slíbily! Tomu, který zkoumá srdce, nechť se snaží líbit ne tělem, ale duchem, a patřit k počtu moudrých panen. Ať očekávají nebeského Ženicha s hořícími lampami ctností a s olejem pohotovosti, aby je náhlý příchod Krále nepolekal, ale aby mu s důvěrou a jásotem šly vstříc spolu se zástupem panen, které žily před nimi. Ať nejsou odmítnuty s pošetilými pannami, ale ať s těmi prozíravými vejdou královskou bránou a věčně doprovázejí Beránka, když vytrvaly v ustavičné čistotě. Ať jejich slávou je samotný dar

panenství – jako stonásobná odměna! To uděl skrze našeho Pána Ježíše Krista, svého Syna, který s tebou žije a kraluje v jednotě Ducha Svatého, Bůh po všechny věky věků. Amen.“

Po prefaci následuje předání insignií. Nejprve závoje: Biskup zanotuje responsorium *Veni, electa mea*, jímž zve panny, aby přistoupily blíž. Schola pokračuje ve zpěvu responsoria a panny ve dvojicích přistupují k biskupovi, poklekají před ním a zpívají antifonu „Jsem služebnice Páně“. Biskup se jich znovu ptá: „Chcete vytrvat ve svatém panenství, které jste slíbily?“ Panny odpovídají: „Chceme!“ Biskup pak každé vkládá na hlavu závoj se slovy: „Přijmi svatý závoj jako znamení, že ses odřekla světa a v pravdě a pokoře ses celým srdcem navěky odevzdala Ježíši Kristu jako jeho nevěsta. On nechť tě chrání ode všeho zlého a dovede tě do věčného života. Amen.“ Panny na to odpovídají antifonou „Vtiskl mi na tvář znamení...“. Když všechny přijaly závoj, pronáší nad nimi biskup ještě jednu modlitbu.

Podobným způsobem potom přijímají prsten. Biskup je opět zve antifonou, v níž pokračuje schola: „Milovaná, pojd' k svatbě...“. Biskup navlékne každé prsten na prsteník pravé ruky se slovy: „Zasnubuji tě Ježíši Kristu, Synu nejvyššího Otce, který kéž tě zachová neporušenou. Přijmi prsten věrnosti, pečeť Svatého Ducha, jako znamení, že jsi nazvána Boží nevěstou, že mu budeš věrně sloužit a navěky budeš korunována. Ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého. Amen.“ Panny odpovídají antifonou: „Jsem zasnoubena tomu, kterému slouží andělé, jehož krásu obdivuje slunce a měsíc.“ Když všechny panny přijaly prsten, vrátí se na své místo, pokleknou a zvednou pravou ruku, aby ji ukázaly s prstenem – za zpěvu antifony: „Můj Pán Ježíš Kristus mi dal svůj prsten jako zástavu...“. Biskup se nad nimi pomodlí krátkou modlitbu požehnání a tím obřad končí.

Ještě jednou je pak biskup zavolá, aby potřetí přistoupily a přijaly korunu. Začne zpívat antifonu, v níž pokračuje schola: „Pojd', nevěsto Kristova, přijmi korunu, kterou ti Pán připravil navěky.“ Potom každé panně, klečící před ním, vloží biskup na hlavu korunu se slovy: „Přijmi korunu panenské vznešenosti. Jako jsi mýma rukama korunována na zemi, tak ať zasloužíš být se slávou a ctí Kristem korunována v nebi. Skrze téhož Krista, našeho Pána. Amen.“ Panny pak zpívají antifonu: „Pán mě oděl šatem protkaným zlatem a ozdobil mě drahocenným skvostem.“ Potom se vrátí na svá místa. Biskup pronáší ještě dvě modlitby a ony pak společně zpívají: „Již vidím to, po čem jsem toužila, patřím na to, v co jsem doufala. Už jsem to obdržela. Jsem v Božím království spojena s tím, jemuž jsem na zemi dala celou lásku svého srdce.“ Biskup se nad nimi modlí dvě dlouhé modlitby požehnání. Obřad panenského zasvěcení je zakončen prokletím těch, kdo by chtěli Bohu zasvěcené panny odvrátit od jejich svatého povolání.

Mše svatá pokračuje zpěvem aleluja nebo sekvencí. Při obětování přistupují panny k biskupovi sedícímu na faldistoriu před oltářem, poklekají před ním a každá podává hořící svíci. Po svatém přijímání společně zpívají antifonu: „Přijala jsem med a mléko z jeho úst a jeho krev zbarvila moje líce.“

Po závěrečném požehnání přistupují panny znovu k biskupovi, který jim předává breviář se slovy: „Přijměte knihu Denní modlitby církve, kterou se budete modlit. Ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého. Amen.“

Na závěr se zpívá Te Deum, které biskup zakončí modlitbou. Pak vede panny průvodem ke vchodu do kláštera, kde je svěří abatyši těmito slovy: „Hleď, abys tyto Bohu zasvěcené panny střezila a neposkvrněné je představila Ženichovi, před jehož soudnou stolicí budeš za ně skládat účty.“

Potom se biskup vrátí do chrámu, přečte poslední evangelium a odejde v pokoji.

Tím končí působivá, vysoce dramatická a majestátní slavnost panenského zasvěcení, která nám dává tušit, jak velké a vznešené je svaté panenství v očích církve i v očích Božích.

Heinrich Suso Mayer OSB (1860-1963)

Vydalo Arciopatství Beuron v nakladatelství Kunstverlag

Z němčiny přeložila Zdenka Munzarová

Tato studie byla napsána před II. vatikánským koncilem. Ač myšlenky, které obsahuje, jsou nadčasové, některé faktické údaje v ní jsou již dnes neúplné, nebo neplatí. Zmiňujeme především, že mezi kanonickým právem uznané zasvěcené osoby patří podle CIC z roku 1983 také poustevníci, zasvěcené panny a další nové schválené formy. Podle CCEO v řeckokatolické církvi také zasvěcené vdovy (tato starokřesťanská praxe se v současnosti začíná obnovovat i v latinské církvi).

Obřad zasvěcení panen zde popisovaný byl po II. vatikánském koncilu upraven. Dnešní obřad byl promulgován v roce 1970 a nese název Ordo consecrationis virginum. Užívá se jak pro ženy žijící ve světě, tak pro ty mnišky, které ho mohou užívat se shodě s vlastním právem. Oproti obřadu z Durandova pontifikálu, zde uvedenému, je prostší a lépe v něm vyniká duchovní hloubka zasvěcení. Koná se po evangeliu (ne po graduale, jako u Duranda). Úvodní výzva zazní jen jednou – celkově je počet antifon a modliteb redukován. Hymnus Veni Creator po litaních byl vynechán, stejně i žehnání a záměna oděvu a předání koruny. Gesto složení slibu do rukou biskupa zůstává, text slibu je rozšířen – panna podle dnešního obřadu slibuje zachovávat dokonalou čistotu a následovat Krista. Je zachována velká zásvětná modlitba Deus castorum corporum, která obsahuje teologii zasvěceného panenství. Breviář se předává se závojem a prstenem, a ne až po závěrečném požehnání. Odpadá předání panny abatyši.

Také údaje o mešní liturgii platí pro liturgii předkoncilní. Dnešní misál obsahuje vlastní Mši při zasvěcení panen a lekcionář obsahuje výběr mešních čtení vhodných pro tuto příležitost.

pozn. red.

svatá Gertruda Veliká

Německá mystička. Narodila se 6. ledna 1256. Ve čtyřech letech byla dána do kláštera cisterciáček v Helftě, který je z té doby znám kvetoucím mystickým životem. Byla velmi nadaná a dostalo se jí výtečného vzdělání. Složila zde řeholní sliby a obdržela zasvěcení panen. Pracovala v klášterním skriptoriu a věnovala se literární činnosti. Dne 27. ledna 1281 obdržela milost obrácení a začíná se poctivě věnovat modlitbě a četbě Písma a církevních Otců. Od té chvíle přijímá světlo a poučení Boží. Její duchovní život se soustřeďuje okolo liturgie a většina jejích mystických extází se odehrála během mše svaté po nějakém slově či větě, které ji plně zaujaly. Její spiritualita byla převážně kristocentrická. V roce 1284 přijala stigmata v neviditelné podobě a prožila i probodení srdce.

Sestry i lidé mimo klášter se na ni často obraceli o radu v problémech. Gertruda poznává, že mystické dary, které do té doby přijímala ve skrytosti, nejsou jen pro ni, ale jsou určeny k duchovnímu užítku mnohých. Z jejích spisů se nám zachovaly pouze dva: její hlavní dílo Posel božské lásky (*Legatus divinae pietatis*) a její nejslavnější dílo Duchovní exercicie.

Zemřela 17. listopadu 1301 nebo 1302.

Duchovní exercicie jsou sérií rozjímání, která mají prohloubit porozumění hlavních událostí v křesťanském a mnišském životě, a také připravit čtenáře na nejdůležitější a nejradostnější událost, kterou je smrt (Exercicie I. – Obnovení křestní nevinnosti; Exercicie II. – Duchovní obrácení – na výročí obláčky; Exercicie III – Zásnuby a zasvěcení – na výročí konsekrace; Exercicie IV – Touha po obnově milosti řeholní profese, Exercicie V – Kontemplace Boží lásky; Exercicie VI – Velebení a díkůčinění; Exercicie VII – Náhrada za hříchy a příprava na smrt). Název pochází ze 16. stol. pravděpodobně od prvního vydavatele kartuziána Laspergia. Rukopis Duchovních exercicií neznáme, nejstarším známým pramenem je vydání z roku 1536.

*(podle knih Św. Gertruda z Helfty, Ćwiczenia
a J. Aumann, Křesťanská spiritualita a tradice)*

Exercicie III.

ZÁSNUBY A ZASVĚCENÍ

O výročí zasvěcení

Takto budeš slavit duchovní manželství,¹ svazek lásky, zasnuby a spojení své čisté duše s Ježíšem, božským snoubencem, skrze nezrušitelné pouto lásky.

Hlas Krista mluvícího k duši

Pohled' na mě a viz, kdo jsem, holubičko moje²: já jsem Ježíš, tvůj milý Přítel. Otevři přede mnou vnitřek svého srdce. Já jsem ten nejkrásnější, který přišel ze země obývané anděly³. To já jsem paprskem Božského slunce. Jsem nejjasnějším Dnem jarním, který ustavičně září a nezná západu. Majestát mé nadsubstanciální⁴ slávy naplňuje nebe i zemi a jeho obsah může změřit jen věčnost. Já sám nosím na hlavě vladařský diadém svého slavného božství. Nosím věnec ze své purpurové krve, kterou jsem za tebe prolil. Ani pod sluncem ani nad ním není nikdo mě podobný.⁵ Na pokyn mé ruky objevuje se jako lilie bílý zástup panen.⁶ A já je předcházím v zástupu věčného života, v rozkoších svého božství. Já je občerstvuji ochutnáváním lahodných pŕvabů jara. Směřuji současně laskavě svůj pohled k údolím, kde mohou sbírat fialky bez poskvrny. Tu pak, která mě chce milovat, si chci zasnoubit a chci ji vroucně milovat. Naučím ji písni panen, tak sladce znějící z mých úst, že bude nucena svázat se se mnou nejsladším poutem lásky. Tím, čím já jsem od přirozenosti, stane se ona milostí.⁷ Obejmu ji rameny

¹ Celá křesťanská tradice považuje zasvěcení panen za nebeské duchovní zasnuby. Snad nikdo se nedostal tak daleko jako Gertruda ve směru reálnosti této duchovní jednoty duše s Kristem. Ukazují to už první slova. O něco dále: „Hlas Ježíše“ objasňuje, že tato jednota dovoluje duši opravdu mít účast na božské přirozenosti, a láska stvořené přirozenosti odpovídá na lásku Stvořitele.

² Odkaz na Píseň písní 2, 10; 5, 2.

³ Žl 45 [46], 3. Okouzlení krásou Ježíše je stálým prvkem v Gertrudině díle.

⁴ *Superessentialis*: toto slovo a jiné mu podobné nastolují otázku, zda a na kolik znala Gertruda bezprostředně nebo zprostředkovaně díla Pseudodionýsia Areopagity.

⁵ Ex 15, 11

⁶ Celý tento úryvek je inspirovaný Zj 14.

⁷ Neznáme pramen této formulace. Možná pochází od Elmera, PSEUDA-ANSELM, *Meditatio I* (PL, t. CLVIII, kol. 713 D): *Sum ego filius tuus per naturam; sint et illi filii tui et fratres mei per gratiam* (Jsem tvým synem z přirozenosti; také druzí ať jsou syny a mými bratry skrze milost). Tato formulace pochází od sv. AUGUSTINA,

lásky, přitisknu ji na hrud' svého božství, aby se mocí mé božské lásky roztekla jako vosk u ohně.⁸ Moje milovaná holubičko, chceš-li být mou, musíš mě něžně, moudře a silně milovat, abys mohla toto vše v sobě sladce okusit.

Láska budí duši

Vzbud' se, duše. Jak dlouho budeš spát? Vyslechni slova, která ti přináším. Nad nebem je Král, který po tobě touží. Miluje tě z celého srdce, miluje tě bez konce. On tě má tak něžně rád, tak věrně tě miluje, že se pro tebe s pokorou vzdal svého království. Hledaje tě dovolil, aby ho přijali jako zloděje. On tě má tak upřímně rád, tak velmi tě miluje, tak sladce se o tebe uchází, s takovou horlivostí se o tebe stará, že pro tebe s radostí vydal své krásné tělo na smrt. On je tím, který tě obmyl svou krví, který tě vykoupil svou smrtí. Jak dlouho budeš čekat, než opětuješ jeho city? On tebe i tvou lásku získal za neúměrně velkou cenu. On si tě zamiloval více než svou čest. On tě má raději než své ušlechtilé tělo, které kvůli tobě nešetřil. Proto on, který je divuplnou Láskou, sladkým Milosrdenstvím, věrným Miláčkem, žádá tvou opětovanou lásku. Jestli to chceš přijmout bez odkladu, je připraven se s tebou zasnoubit. Proto si pospěš oznámit mu své rozhodnutí.

Hlas duše oddávající se Bohu

Jsem sirotou bez matky,⁹ bídná a ubohá. Kromě Ježíše nemám jiného potěšení. Jedině on může uhasit touhu mé duše. On je jediným a milovaným Přitelem mého srdce. On je Král králů a Pán pánů.¹⁰ Jestliže on, nejmocnější Vládce, chce ukázat svou laskavost mně tak nuzně, mně tak ničemně, jestli chce se mnou naložit podle svého milosrdenství,¹¹ podle své nekonečné lásky, plyne to jen z jeho dobroty a záleží jen na jeho dobré vůli. Jsem jeho vlastnictvím, on má ve svých rukou mé tělo i duši. Ať se mnou koná, cokoliv se líbí jeho lásce. Ó, kdož učiní, abych se stala člověkem podle jeho srdce, aby ve mně našel to, po čem touží, ve shodě se svým největším zalíbením?¹² Jedině to mi může přinést radost a potěšit mě. Ó Ježíši, jediný Miláčku mého srdce, má sladká Lásko,

Homilie na evangelia a 1. list Janův (5, 1): eundem patrem nos voluerit habere per gratiam qui ejus pater est per naturam (toužil, abychom měli téhož Otce milostí, který je jeho Otcem přirozeností).

⁸ Žl 68 [67], 3.

⁹ Žl 86 [85], 1. Tajemný úryvek, ve kterém Gertruda odkazuje na svou rodinu. Odkud ta přesnost: sirota bez matky?

¹⁰ Zj 19, 16.

¹¹ Srv. Žl 119 [118], 124.

¹² Srv. 1 Sam 13, 14.

milovaný, milovaný, milovaný nade všechno, co kdy bylo milováno, po tobě, ó plný života, kvetoucí Dni jarní, vzdychá a teskní milostná touha mého srdce. Kéž bych se s tebou jednou sjednotila tak těsně, aby ve svůj čas tvým prostřednictvím, pravdivé Slunce, rozkvetly květy a dozrálo ovoce mé duchovní cesty.

S velkým steskem jsem na tebe čekala. Přijď proto ke mně, jako přichází k holubičce její druh. Zranil jsi mé srdce svým půvabem a svou krásou.¹³ Můj Milovaný, můj Milovaný, jestli se s tebou nespojím, nikdy, po celou věčnost, nebudu šťastná. Ó Příteli, Příteli, Příteli, uskutečni svou i mou touhu.

Hlas Krista

Ve svém Duchu Svatém si tě zasubují, svazují tě se sebou nezrušitelným poutem. Budeš přebývat ve mně a já tě obklopím živou láskou. Obleču tě v ušlechtilý purpur své drahé krve, ověním tě čistým zlatem své hořké smrti. Sám uspokojím tvoji touhu, a tak tě učiním navěky šťastnou.

Následuje zasvěcení, kterým se věřící duše dává bezvýhradně Kristu, obětuje se a zasubuje jedinému Muži, aby se Kristu představila jako čistá panna.¹⁴ Zachovávajíc panenství a čistotu věrně přilne ke svému nebeskému Snoubenci čistým srdcem, čistým tělem a sjednocující láskou, která se nikdy nezkaží citem k nějakému stvoření. Nejprve, abys chválila Snoubence, zpívej:

Kdo je jako ty, Pane Ježíši Kriste, má sladká lásko, vznešený a nezměrný, který shlížíš na to, co je nepatrné.¹⁵ Kdo se ti podobá mezi bohy, Pane,¹⁶ který si volíš to, co je ve světě nejslabší? Kdo je jako ty? Ty jsi stvořil nebe i zemi,¹⁷ tobě slouží Trůny a Panstva,¹⁸ a hledáš radost u synů lidských? Jak jsi velký, Králi králů a Pane panovníků,¹⁹ který poroučíš hvězdám a skláníš své srdce k člověku?²⁰ Kdo jsi, po jehož pravici je bohatství a sláva?²¹ Ty, plný rozkoše, a ze země si bereš snoubenky? Ó Lásko, kam skláníš svůj Majestát? Ó Lásko, kam

¹³ Srv. Pís 4, 9.

¹⁴ 2 Kor 11, 2.

¹⁵ Srv. Žl 113 [112], 6; Lk 1, 48; 1 Kor 1, 27.

¹⁶ Ex 15, 11.

¹⁷ Srv. Žl 89 [88], 12.

¹⁸ Kol 1, 16; Př 8, 31. Tento úryvek připomíná antifonu o Květné neděli: *Cum audisset...quantus est iste cui throni et dominationes occurrunt* (Když uslyšel ... jak velký je ten, ke kterému se přidružují trůny a panstva).

¹⁹ 1 Tim 6, 15.

²⁰ Jb 7, 17.

²¹ Př 3, 16.

řídíš pramen své moudrosti?²² Jistě až do propasti bídy. Ó Lásko, tobě, tobě jedinému náleží ta hojnost nejlepšího vína,²³ které dobývá a opájí Srdce Boží.

Svědectví Lásky

To je náš Bůh: on si nás zamiloval²⁴ nepřemožitelnou láskou, neocenitelným citem, láskou, která nemůže snést rozdělení; on vzal proto z naší země podstatu svého těla, aby se stal Snoubencem a vzal si snoubenku; on si nás zamiloval celým svým bytím; milovat ho znamená: stát se jeho snoubenkou.

Pojďte, pojd'te, pojd'te²⁵

Ó přicházím, přicházím, přicházím k tobě, nejdražší Ježíši, kterého jsem si zamilovala, kterého jsem hledala, po kterém jsem toužila; kvůli tvé sladkosti, soucitu a milosrdenství, milujíc tě z celého srdce, z celé duše; ze všech svých sil odpovídám na tvé pozvání: Neodmítej mě, ale přijmi mě s láskou podle svého velkého milosrdenství.

Touto litanii vzývej o pomoc všechny svaté

Ó Pramene věčného světla, svatá Trojice – Bože, ať mi tvoje Božská všemohoucnost pomáhá, tvoje Božská moudrost ať mě řídí, tvoje Božská dobrota ať mě přetvoří podle svého srdce.

Otče nebeský, Králi králů, rač ve mně vystrojit svatbu svému Synu, Králi.

Ježíši Kriste, Synu Boha živého, kéž se moje láska zasnoubí s tebou, protože ty jsi mým Králem a Bohem.

²² Př 18, 4.

²³ Srv Est 1, 7; též odkaz na Jd 11, 47 nn.

²⁴ Úryvek rozvíjí Janovské téma *prior dilexit nos* (první si nás zamiloval) (1 Jn 4, 10) ve smyslu jednoty duše s Kristem, odtud závěr: milovat a zasnoubit se, který může být jeho transpozicí z WILHELMA ZE SAINT-THIERRY, *De contemplando Deo*, 3, 46“ *quem amare hoc est vere vivere (milovat, neboť to znamená opravdu žít)*. Celá tato strana má u Gertrudy výraznou analogii ke sv. BERNARDOVI, *Sermo 2 in Dominica 1 post Epiphaniam*, ale bez doslovné shody.

²⁵ To je trojí výzva, kterou se biskup obrací k pannám na začátku zasvěcení. Gertruda cituje volně odpověď: *Et nunc sequor in toto corde: te timeo et quaero faciem tuam videre; Domine, ne confundas me, sed fac mihi juxta mansuetudinem tuam et secundum multitudinem misericordiae tuae* (Jdu za tebou celým svým srdcem a toužím spatřit tvou tvář. Neodmítej mě, ale přijmi mě s láskou podle svého velkého slitování.) (srv. Dan 3, 41-42). Ona sama pak dodává větu z responsoria *Regnum mundi* (Království světa). Po výzvě následuje litanie.

Duchu Svatý, Utěšiteli, připoutej navždy mé srdce k Ježíšovi tím poutem lásky, kterým, vážeš Otce a Syna.

Svatá Maria, Matko Krále – Beránka, Snoubence panen, uveď mě v čistotě srdce a těla do příbytku svého Syna Ježíše.

Všichni svatí andělé a archandělé, vyproste mi, abych v andělské čistotě vešla do svatební komnaty Ježíše, svého Snoubence.

Všichni svatí patriarchové a proroci, vyproste mi tak velkou lásku, jakou ode mě žádá Ježíš, můj Snoubenec.

Všichni svatí apoštolové, orodujte za mě, abych okusila polibek jeho nejsladších úst, protože vy jste se svými rukama dotýkali Slova Živého Boha.²⁶

Všichni svatí mučedníci, vyproste mi tak silnou touhu, abych byla hodna předstoupit s mučednickou palmou před toho,²⁷ který nosí věnec z růží i lilíí.

Všichni svatí vyznavači, dejte, abych v dokonalosti a svatosti následovala život Ježíše, svého Snoubence.

Všechny svaté panny, orodujte za mě, abych pro čistou lásku byla hodna jako holubice uplést hnízdo v ráně lásky Ježíše, svého Snoubence.²⁸

Všichni svatí, vyproste mi, abych byla stejně dobře jako vy připravena vejít na Beránkovu hostinu,²⁹ abych viděla Boží tvář.

Smiluj se nade mnou, Pane, a přetvoř mě podle svého srdce.

Smiluj se nade mnou, Pane, a zbav mě všeho, co mě od tebe oddaluje.

Pro své vtělení dovol mi milovat tě z celého srdce, něžně, moudře a silně.

Pro své utrpení a smrt učiň, abych zemřela sobě a žila jen pro tebe.

Pro své slavné zmrtvýchvstání a nanebevstoupení učiň, abych každý den pokračovala stále s novou silou.³⁰

V hodině mé smrti přijď mi na pomoc, skrze své slitování a milosrdenství,³¹ a obdař mě radostí při pohledu na svou tvář, Pane.³²

V den soudu ať se má duše neleká zlé zprávy,³³ ale učiň, abych uslyšela tvůj hlas plný slávy: „Pojďte, blahoslavení mého Otce.“³⁴

²⁶ Pís 1, 2; 1 Jn 1, 1.

²⁷ Srv. Mt 25, 6.

²⁸ Srv. Jer 48, 28.

²⁹ Zj 19, 9.

³⁰ Žl 84 [83], 8.

³¹ Srv. Lk 1, 78.

³² Žl 21 [20], 7.

³³ Žl 112 [111], 7.

³⁴ Mt 25, 34.

S ohledem na svou Rodičku dovol mi zakusit, jako pravé snoubence, zasnuby své čisté lásky.

My hříšníci, prosíme tě vyslyš nás, Pane.

Zachovej tento slib čistoty, který skládám, jako zříteľnici oka neporušený a bez poskvny ve mně pro sebe – prosíme tě, vyslyš nás.

Dovol mi zakusit ve své snoubenecké lásce a svatebním objetí, jaký jsi a jak jsi velký – prosíme tě, vyslyš nás.

Dej mi závdavek svého Ducha³⁵ spolu s věnem nejplnějši lásky – prosíme tě, vyslyš nás.

Dej, abych ve svatebních šatech s hořící lampou, uprostřed moudrých panen v hodině své smrti jako snoubenka vyšla na setkání s tebou, svým Snoubencem³⁶ – prosíme tě, vyslyš nás.

Uved' mě polibkem svých nejsladších³⁷ úst jako snoubenku do manželské komnaty své radostné lásky – prosíme tě, vyslyš nás.

Dej nám všem, kteří ti zde sloužíme, abychom tě milovali celým srdcem, nerozděleně k tobě přilnuli a podobali se ti stálou čistotou duše i těla – prosíme tě, vyslyš nás.

Dej nám přednášet ti takové prosby, které šlechetně plníš – prosíme tě, vyslyš nás.

Ježíši, Synu Boha živého, vyslyš nás skrze účinnou moc své božské lásky.

Beránku Boží, který snímáš hříchy světa,³⁸ zahlad' všechny moje hříchy podle svého velkého milosrdenství.³⁹

Beránku Boží, který snímáš hříchy světa, v hodině mé smrti dovol mi odejít v pokoji,⁴⁰ abych tě uviděla tváří v tvář.⁴¹

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison.

Modlitba: Ježíši, Snoubenče ověňčený květy,⁴² jako smrt odděľuje duši daleko od těla, tak necht' tvá láska přenese k tobě mé srdce, abych nezrušitelným poutem přilnula k tobě.

³⁵ Srv. 2 Kor 1, 22.

³⁶ Mt 25, 6.

³⁷ Pís 1, 1. Gertruda má, podobně jako sv. Bernard, záľibu v přídavném jménu *mellifluus* (*medoplýnný*).

³⁸ Jn 1, 29.

³⁹ Žl 51 [50], 3.

⁴⁰ Srv. Lk 2, 29.

⁴¹ 1 Kor 13, 12.

⁴² *Floridus*: oblíbený Gertrudin přívlastek. Znamená snoubence, nosícího – ve shodě se středověkou módou – velký věnec z květů. V širším významu opisuje tento přívlastek něco, co je hezké, líbezně. Je možné vidět zde odkaz na trnovou korunu.

Verš: Přijmi mě,⁴³ můj Ježíši, do propasti svého milosrdenství, a omyj mě od vší poskvrny. Můj Ježíši, vezmi mě v objetí svého spolupůsobení,⁴⁴ učiň mě hodnou svázat se s tebou smlouvou dokonalé jednoty. Přijmi mě, můj Ježíši, ke sladkým zásnubám své lásky: tam mi dovol zakusit polibek svých nejsladších úst.⁴⁵

Modlitba o dokonalou čistotu duše i těla⁴⁶

„Bože, ty rád přebýváš v těch, kdo si uchovávají mravní neporušenost těla, a miluješ ty, kdo si chrání čistotu duše. Svým slovem jsi všechno stvořil⁴⁷ a jím také napravuješ lidskou přirozenost porušenou v prvních lidech d'áblovou lstí. Voláš člověka nejen k původní nevinnosti, ale dáváš mu okusit i některá dobra nového věku; a smrtelné lidi pozvedáš tak, že se již nyní podobají andělům. Shlédni, Bože, na mě, svou služebnici, která vkládá do tvých rukou svůj slib panenství. Od tebe jsem přijala tento dar odevzdanosti a přináším ti samu sebe za oběť.

Neboť jak by mohla duše, přebývající ve smrtelném těle, zvítězit nad zákonem přírody, nad svobodnou volbou toho, co je dovolené⁴⁸ nad silou obvyklého způsobu života a nad nástrahami věku, prostředří a doby, kdybys ty sám svou milostí nezažehl tento plamen, svou dobrotou neživil tuto touhu a svou pomocí neposiloval statečnost. Tys vylil svou milost na všechny lidi ze všech národů pod nebem, kteří se stali dědici nového zákona a jejichž množství je tak nespočetné jako hvězdy na nebi. Mezi ostatními ctnostmi darovanými lidem,

⁴³ Žl 119 [118], 116. Srv. RegBen 58, 21: *incipiat ipse mox hunc versum: Suscipe me Domine...quem versum omnis congregatio tertio respondeat* (hned následuje verš: Přijmi mě, Pane ... Verš opakuje třikrát celé společenství.).

⁴⁴ Je velmi těžké určit význam slova *cooperatio*, kterým Gertruda popisuje konání Boha, Ježíše nebo Ducha Svatého, vyvolávající jednání stvoření – a uskutečňující pravou lásku. Užívá ve stejném významu výraz *cooperator* (spolupracovník, pomocník) a sloveso *cooperare*. Její slovní zásoba ukazuje, jak je její učení teologické i když její styl je obrazný: jednota v zásnubách v Gertrudině pojetí je v podstatě věcí v nejvyšší míře duchovní, i když slova a symboly jsou vzaty ze smyslové reality.

⁴⁵ Pís 1, 2.

⁴⁶ Na následujících stránkách Gertruda používá doslovně text zázvětné modlitby ze zasvěcení panen. Doslovnou citaci označujeme uvozovkami. Je však třeba si uvědomit, že Gertruda používá své prameny velmi volně. V celých těchto *Exerciciích* se zasvěcením rozumějí duchovní zásnuby.

⁴⁷ Srv. Jn 1, 3.

⁴⁸ „Co je dovolené“ – ukazuje na věc dobrovolnou. Manželství je dobrem shodným s přirozeným zákonem, se svobodou stvoření, s potřebou společenství, s věkem. Pro všechny tyto důvody vyžaduje stav čistoty zvláštní milost.

zrozeným ne z krve ani z vůle těla,⁴⁹ ale z tvého Ducha, jsi některým duším dal z pramene své štědrosti také dar panenství. Takže i když žádný zákaz nezmenšil vznešenost manželství a nad posvátným svazkem zůstalo prvotní požehnání, přece se našly duše, které uposlechly rady tvé Prozřetelnosti: zřekly se manželského svazku, avšak touží po tom, čeho je viditelným znamením; neuzavírají sňatek, ale milují to, co se manželstvím naznačuje.

Svaté panenství zná svého původce a žárlivě střežíce andělskou neporušenost věrně se oddává tomu, který je Ženichem trvalého panenství,⁵⁰ jako je synem té, která zůstala vždy pannou. Buď, Bože, pevnou ochranou a vůdcem té, která tě prosí o pomoc a touží po tom, abys upevnil její zasvěcení svým požehnáním; odvěky nepřítel lidského pokolení strojí záluďnější úklady těm, kdo touží po tom, co je vznešenější. Ať se ke mně nevloudí pro nějakou mou nepozornost a nezastře mi hodnotu vítězné palmy, která je připravena těm, kdo zachovávají dokonalou čistotu; ať mě neodradí od mého předsevzetí zachovávat panenskou čistotu, vždyť i provdané mají věrně zachovat čistotu odpovídající jejich stavu. Ať mě tvůj Svátý Duch naplní prozíravou skromností, moudrou dobrotou, rozvážnou vlídností a svobodně zachovávanou čistotou. Ať hořím láskou, ale ať mám zalíbení jen v tobě. Ať si pro svůj život zasloužím chválu, ale ať po ní netoužím. Ať tě oslavuji svatostí těla i čistotou duše, ať mě láska⁵¹ vede k tomu, abych ti oddaně sloužila a chránila se toho, co by tě mohlo zarmoutit. Buď mou slávou, mou radostí, mou touhou, ve smutku mi buď útěchou, v nerozhodnosti rádcem, v bezpráví obhájcem; v protivenstvích ať u tebe nacházím trpělivost, v chudobě hojnost; v hladu buď mým pokrmem, v nemoci lékem.

V tobě ať mám všechno, vždyť jsem si tě vyvolila nade všechno, ať střežím to, co jsem slíbila. Tobě, který zkoumáš srdce, ať se líbím ne tělem, ale duší, abych byla přijata do zástupu moudrých panen a s hořící lampou očekávala nebeského Snoubence. Kéž nezmatená náhlým objevením se Krále, ale bez obav, držíc v ruce lampu, s radostí vyběhnu k setkání zástupu doprovázejících ho panen a nezůstanu odmítnuta spolu s hloupými, ale směle vejdu do královského paláce společně s moudrými pannami⁵² a setrvávajíc v čistotě zůstanu ve společnosti tvého Beránka. Skrze Krista, našeho Pána.“

⁴⁹ Jn 1, 13.

⁵⁰ V *Pontifikálu*: *viriginitatis est sponsus quemadmodum ... (je jakoby snoubencem panenství)*; Gertruda ještě jednou ukazuje svou mariánskou zbožnost, používajíc slova *Pontifikálu*.

⁵¹ *Pontifikál* říká: *amore te timeat (nechť se bojím s láskou)*. Gertruda staví cit nad bázeň.

⁵² Srv. Mt 25, 1-10.

Přijímajíc duchovně závoj⁵³ říkej

Responsorium: Pán mě oblékl⁵⁴ rouchem spásy a oděl mě šatem⁵⁵ spravedlnosti. Ozdobil mě věncem jako snoubenku.

Verš: Pán mě oblékl v sukničce zlatem vyšívanou a ozdobil mě množstvím klenotů. A ozdobil mě věncem jako nevěstu.

Modlitba: Můj Milovaný, vyvolený z tisíců, dovol mi odpočívat ve stínu tvé lásky, přikryj mě rouchem své neposkvrněnosti. Tam obdržím z tvé ruky závoj čistoty, který – vedena tebou⁵⁶ – předložím neposkvrněný před soud tvé slávy, se stokrát rozmnoženým plodem nevinné čistoty.

Při vkládání věnce⁵⁷

Antifona: Položil znamení na mou tvář, abych neměla jiného milého kromě něho.

Responsorium: Miluji Krista: vstoupila jsem do jeho komnaty; jeho Matka je panna, jeho Otec nemá ženu, jeho hlas mi zpívá překrásné písně. Jestliže ho budu milovat, budu čistá, jestli se ho dotknu, budu nedotčená, jestli ho dostanu, zůstanu pannou.

Verš: Pila jsem z jeho úst med a mléko, jeho Krev ozdobila mé líce. Jestliže ho budu milovat, budu čistá, jestli se ho dotknu, budu nedotčená, jestli ho dostanu, zůstanu pannou.

Modlitba: Ježíši, můj Bratře a Snoubenče, nejvyšší Králi, Bože a Beránku, polož, polož na tvář mé duše takové znamení,⁵⁸ abych pod sluncem nic kromě

⁵³ Přijetí závoje je jedním z obřadů charakteristických při zasvěcení panen. Pontifikál mluví o jeho významu: „Bude pro všechny znamením vašeho úplného odřeknutí se světa a znakem vaší jednoty s Ježíšem Kristem, kterému jste se navždy oddaly jako věrné snoubenky.“ Gertruda se svěřuje svému Snoubenci s myšlenkou na den smrti. Pro ni je čistota řeholního života, tak jako křestní čistota, vkladem, ze kterého bude skládat účty, než obdrží stonásobnou mzdu nabízenou těm, kteří všechno opustili pro Krista.

⁵⁴ Gertruda cituje *responsorium Induit* z officia sv. Anežky spolu s veršem, kterého se užívalo v germánských oblastech.

⁵⁵ Srv. Iz 61, 10.

⁵⁶ Srv. kolektu z třetí neděle po Seslání Ducha Svatého.

⁵⁷ Gertruda stále používá modliteb z *Pontifikálu* a pro něj typické pořadí modliteb. Ve starověku „svatební“ závoj symbolizoval duchovní zasnubení duše s Bohem. Středověk obohatil tuto tradici o vložení věnce a prstenu a *Pontifikál* přijal tyto praktiky, tak jako antifony zpívané kdysi ve Francii a Německu: „*Posuit signum...Annulo suo...Induit me...*“ (*Položil znamení ... Svým prstenem ... Oděl mě*). (DOM DE PUNIET, *Le Pontificale Romanum*, 174). Antifony a responsoria jsou vzaty z officia sv. Anežky.

tebe nezvolila, po ničem jiném netoužila, nic jiného nemilovala. I ty sám, nejdražší ze všeho, co je drahé, chtěj mě svázat se sebou poutem duchovního manželství tak, abych zůstala tvou pravou snoubenkou a manželkou skrze nezrušitelnou lásku, která je silnější, než smrt.⁵⁹

Při prstenu

Antifona: Svým prstenem se se mnou zasnoubil, on, nejušlechtilější původem i hodností ze všech lidí.

Responsorium: Tělo jeho je už sjednoceno s mým tělem a jeho Krev ozdobilá mé líce; jeho Matka je panna, jeho Otec neměl ženu.

Verš: Jsem zasnoubena tomu, kterému slouží andělé, před jehož krásou žasnou měsíc i slunce.

Modlitba: Můj Ježíši, květe a plode panenské nevinnosti, nejlepší částko mého dědictví a královského majetku, ty, který jsi mi daroval snubní prsten věrnosti, pečť svého Ducha;⁶⁰ učiň mě takovou, jakou mám být pro tebe, svou živou Lilii, nejkrásnější květ. Spoj mě se sebou nezničitelným poutem své nejvznešenější lásky, abych z velké touhy v tobě přebývat toužila po smrti, a smlouva, kterou jsi se mnou uzavřel, kéž mi odejme mé srdce, abych již od nynějška přebývala s tebou v nerozlučné lásce.

Responsorium: Pohrdla jsem královstvím tohoto světa a veškerou jeho slávou, pro lásku svého Pána Ježíše Krista: kterého jsem uzřela, kterého jsem si zamilovala, v kterého jsem uvěřila, kterého jsem si oblíbila.

Verš: Ze srdce mi tryská píseň: zasnubuji svému králi všechny své skutky. Kterého jsem uzřela, kterého jsem si zamilovala, v kterého jsem uvěřila, kterého jsem si oblíbila.

Modlitba: Prosíme tě,⁶¹ všemohoucí Bože, učiň, abych já, tvoje nehodná služebnice, která v naději na věčnou odměnu touží zasnubit se tobě, Pane, s neporušenou věrností a pokojným duchem vytrvala v tomto svatém rozhodnutí. Ty, všemohoucí Otče, rač mě posvětit a požehnat mi a zasnubit si mě navždy. Dej mi pokoru, čistotu, poslušnost, lásku a hojnost všech dobrých skutků. Dej mi, Pane, slávu za mé skutky, úctu za skromnost, svatost za zdrženlivost, abych spolu s tvými svatými anděly mohla věčně oslavovat tvůj nekonečně slavný majestát. Amen.

⁵⁸ Srv. Pís 8, 1. Gertruda se odvolává na Apokalypsu, když mluví o Beránku a znamení těch, kteří k němu patří.

⁵⁹ Pís 8, 6.

⁶⁰ Jako obvykle mluví Gertruda o duchovních zasnubách.

⁶¹ Citace první věty z modlitby v *Pontifikálu*.

Místo požehnání biskupa pros o požehnání celou Trojici⁶²

At' mi žehná a spolupracuje se mnou sladké otcovství a božský majestát Boha Otce. At' mi žehná a sváže mě s Ježíšem Kristem, mým Bohem, sladké příbuzenství a blízkost založená na svazku krve,⁶³ podobně jako u lidí. At' mi žehná a učiní plodnou sladká dobrota Ducha Svatého a jeho plamenná láska. At' mi žehná, utvrzuje mě a posiluje celá vládnoucí Trojice.

At' mi žehná a spojí mě se sebou slavné lidství Ježíše Krista, mého Boha, kterému se zachtělo vyvolit si mě ze světa⁶⁴ pro sebe, ukazuje svou smrtí, jak velmi mě miluje, který mě svázal se svou láskou manželským poutem. Kéž skrze jeho vykoupení, živé a nejsladší požehnání dosáhnou dokonalosti všech ctností, kéž zachovám neporušenou a neposkvřenou čistotu, kterou jsem slibovala, kéž dostojím slibu, prokáži pokoru, zamiluji si čistotu, zachovám trpělivost. Kéž vytrvám ve vší svatosti až do konce a po skončení tohoto života si zasloužím přijmout věnec čistoty, oděná v bílé roucho uprostřed zástupu lilii podobných, který Tebe, Beránka bez poskvrny, Syna Panny Marie, Květ panen, následuje, kamkoliv jdeš.⁶⁵ Amen.

Nyní pros, aby milosrdný Pán tě z rukou abatyše světil nanovo do ochrany své Matky, lilii podobné Panně Marii, aby tě ve stanovený den z jejích rukou zase vzal.⁶⁶

Ó Milovaný, kterému jsem se zaslíbila, ó Ježíši, nejmilovanější z nejmilovanějších, svěř mě a poruč do ochrany své Matky, panenské a důstojné Růži; kéž se stane ve jménu lásky k tobě navždy mou průvodkyní a strážkyní mého panenství. Svěř mě do jejích jemných rukou, které tě živily a chovaly, tebe, Syna Boha Otce, aby chránily a posilovaly mé rozhodnutí k čistotě, aby mě provázely bez poskvrny cestou panenské skromnosti, řeholní zdrženlivosti. Pověz

⁶² Původně obřad končil požehnáním biskupa: *Benedicat te Deus Pater et Filius et Spiritus Sanctus omni benedictione spirituali, ut maneat immaculata sub vestimento sanctae Matris Domini (At' tě Bůh Otec, Syn a Duch Svatý požehná vším duchovním požehnáním, abys zůstala povždy nedotčená pod pláštěm svaté Matky Páně).* Středověk ho značně rozšířil. Gertruda znala text rozšířený.

⁶³ Možná se jedná o inspiraci WILHELMA ZE SAINT-THIERRY, *De contemplando Deo*, 11, 48. Tentýž autor (kap. 10) rozvíjí pohledy Gertrudou uvedené níže.

⁶⁴ Srv. Jn 15, 19.

⁶⁵ Zj 14, 4-5.

⁶⁶ Na závěr obřadu biskup doprovází panny ke dveřím kláštera a svěruje je představené. Sv. Gertruda prosí Ježíše, aby byla svěřena do péče jeho Matky, a ta aby ji odevzdala svému Synu bez poskvrny ve dni posledním. Stále u Gertrudy nalézáme, již od prvních *Exercicií*, myšlenku na smrt, která je ale zde přeměněna v setkání čisté duše se Snoubencem. Nalézáme také známky horlivé mariánské zbožnosti.

o mně té panenské Růži: „Přijmi ji do péče své mateřské lásky: svěřuji ti ji celou silou svého božského milosrdenství. Vrať mi ji, Matko, neposkvrněnou a vychovanou podle mého srdce.“ Amen.

V hymnu „Te Deum laudamus oslavuj vždy úctyhodnou Trojici modlitbou: Tobě Svátá Trojice, ze které sálá živé božství, ze které vychází život, láska a moudrost,⁶⁷ vyzařuje prvotní síla, společná moudrost, ohnivá láska, šířící se svatost, dobrotu všechno naplňující: tobě patří velebení, čest a chvála, tobě díkůčinění, moc a sláva, protože ty, vysoký Libanonský cedr, rozprostíráš se nad cheruby v královském majestátu božství, v tom propastném údolí osudu jsi našel radost ve spojení s lodyhou yzopu, ve svatebním objetí, ve snoubenecké lásce. I ty, Bože – Lásko,⁶⁸ který jsi poutem a přátelstvím Sváté Trojice, odpočíváš⁶⁹ a nalézáš rozkoš uprostřed synů lidských,⁷⁰ ve svaté skromnosti, která se v tvé láskyplné moci a tvých svatých rozkoších rdí jako růže ovinutá trním.

Ó Lásko, ó Lásko, jak je možné dosáhnout těchto radostí? Jak dosáhnout těchto duchovních bohatství? Kde, kde je cesta života vedoucí na svěží pastviny Boží, které občerstvují vyprahlé srdce? Ó Lásko, ty jediná znáš cenu života a pravdy. V tobě⁷¹ jsou obsaženy drahé svazky Sváté Trojice.⁷² Skrze tebe jsou udíleny nejvznešenější dary Ducha Svatého. Díky tobě budou hojně zasetá plodná semena ovoce života. Od tebe vytéká sladký med božských rozkoší. Od tebe padá déšť blahoslavenství Pána zástupů, drahý závdavek Ducha, tak nečetný bohužel v našich krajích.

Ó Lásko, Lásko, v tom krásném milování připrav cestu, která mě dovede k tobě! V čisté lásce vždy poběžím za tebou, kamkoliv půjdeš,⁷³ skrze milost snoubenecké smlouvy, tam, kde ty panuješ a rozkazuješ v nejvyšším majestátu božství. Tam v nejsladším svazku své živé lásky a živého přátelství svého horoucího božství uvádíš mezi blahoslavené zástupy nebeských tisíců tisíců nejkrásnějších panen, které, jako ty, jsou oděny ve sněhobílý šat, s radostí zpívají

⁶⁷ Podle zvyku veršované prózy od XII. stol. Gertruda rozmnožuje jména lásky – moudrosti, sahajíc příležitostně do řeckého slovníku.

⁶⁸ Tento odstavec odhaluje teologickou myšlenku ukrytou v Gertrudině díle. Od lásky – moudrosti, která se zdá patřit Slovu, přechází k lásce – přátelství – Duchu Svatému.

⁶⁹ Srv. Pís 1, 6.

⁷⁰ Srv. Př 8, 31.

⁷¹ Důraz na: in te, per te, de te, ex te, a te (v tobě, prostřednictvím tebe, od tebe, z tebe, skrze tebe) ukazuje, že Duchovní exercicie byly psané latinsky, a ne přeloženy z němčiny.

⁷² Z kontextu se zdá, že Duch Svatý je zde spíše tím, kdo sjednocuje duši s Trojicí, než tím, kdo tvoří pouto mezi Božskými Osobami.

⁷³ Srv. Zj 14, 4.

sladké písni⁷⁴ věčné svatby. Ó Lásko, v osudu mém tak mě ochraňuj ve stínu⁷⁵ své lásky, aby mě po tomto vyhnanství, až pod tvým vedením budu uprostřed těchto panenských průvodů vstupovat neposkrvněná do tvého svatého příbytku,⁷⁶ ozářil jediný pramínek tvé božské přízně a nasýtil mě jediný doušek sladký jako med. Amen, amen – říkají všichni.⁷⁷

Św. Gertruda z Helfty, *Ćwiczenia*,
Wydawnictwo benedyktynów Tyniec, Kraków 1999

Z polštiny přeložila Martina Vintrová

De benedictione et consecratione virginum*

Benedictio, et consecratio Virginum fieri debet in Epiphania Domini, vel in Albis Paschalibus, aut in Natalitiis Apostolorum, seu in Dominicis diebus. Die vero praecedenti, hora vespertina, vel etiam mane, antequam Pontifex ad Missam se parat, in loco convenienti, praesentantur ei Virgines benedicendae; qui de earum aetate, et proposito singulariter singulas, videlicet, an annum vigesimum quintum compleverint, si voluntatem, et propositum servandae virginitatis habeant, diligenter inquirat; et insuper seorsum cum qualibet de vita, et conscientia, et carnis integritate. Quo facto, super altari in cornu Epistolae locantur pro Virginibus benedicendis vestes, vela, annuli, et torques, sive coronae, tempore suo Virginibus tradenda. Deputantur paranympphae matronae seniores, et propinquae earum, quae Virgines associant, et praecedunt, collocant, ac deducunt ad Pontificem, et reducunt. Ordinatur etiam in Ecclesia papilio, aut alius locus conveniens paratur, in quo Virgines ipsae conveniunt, et suo tempore se vestiunt benedictis vestibus. Post haec, hora congrua, Pontifex paratus omnibus Pontificalibus paramentis, procedit more consueto ad Missam, et in ea usque ad Alleluia, sive ultimum Versum Tractus, vel Sequentiae exclusive.

Missa dicitur de die, cum Collecta pro Virginibus, sub uno Per Dominum.

Oratio

Da, quaesumus Domine, his famulabus tuis, quas virginitatis honore dignatus es decorare, inchoati operis consummatum effectum; et, ut perfectam tibi offerant plenitudinem, initia sua perducere mereantur ad finem. Per Dominum. Amen.

⁷⁴ Srv. Zj 14, 3.

⁷⁵ Srv. Pís 2, 3.

⁷⁶ Srv. Žid 6, 20.

⁷⁷ Typické zakončení středověké rytmičké prózy.

* Toto je latinské znění obřadu, o němž se mluví v předcházejících příspěvcích.

Dicto Graduali, Tractu, vel Sequentia, usque ad ultimum Versum exclusive, Pontifex sedet cum mitra super faldistorium, ante medium altaris praeparatum. Virgines vero in vestibus, quibus in monasterio usae sunt, sine velis, sine mantellis, et sine cucullis e monasterio egressae, associatae singulae a duabus matronis senioribus, et propinquis, ac velis ante faciem demissis, Ecclesiam ingrediuntur; et Archipresbyter superpelliceo et pluvioli indutus cantat competenti voce hanc Antiphonam:

Prudentes virgines, aptate vestras lampades, ecce sponsus venit, exite obviam ei.

Virgines vero audientes vocem Archipresbyteri, et accendentes cereos suos, progrediuntur binae, et binae. Archipresbyter vero praecedens statuit eas extra chorum, ut facies ad altare majus vertant, et Pontificem coram altari sedentem possint videre, et ipse eas. Tunc idem Archipresbyter in parte Virginum stans, dicit competenti voce, in tono lectionis, ad Pontificem, Virginitus genuflectentibus:

Reverendissime Pater, postulat sancta mater Ecclesia catholica, ut has praesentes Virgines dignemini benedicere et consecrare, ac Domino nostro Jesu Christo, summi Dei Filio, desponsare.

Pontifex interrogat, dicens: Scis illas dignas esse?

Respondet Archipresbyter: Quantum humana fragilitas nosse sinit, credo et testificor illas dignas esse.

Tunc Pontifex adhuc sedens cum mitra, dicit ad circumstantes:

Auxiliante Domino Deo, et Salvatore nostro Jesu Christo, eligimus has praesentes Virgines benedicere, et consecrare, ac Domino nostro Jesu Christo, summi Dei Filio, desponsare.

Deinde Pontifex vocat Virgines in cantu, dicens: Venite.

Virgines respondent: Et nunc sequimur.

Surgentes mox seriatim veniunt usque ad introitum chori, exterius tamen genua flectentes.

Tunc Pontifex eas secundo altius vocat in cantu, dicens: Venite.

Virgines surgentes respondent similiter in cantu, dicentes: Et nunc sequimur in toto corde.

Deinde usque ad medium chori procedunt, et ibi genua flectunt. Tunc Pontifex tertio altius vocat eas in cantu, dicens:

Venite filiae, audite me, timorem Domini docebo vos.

Virgines vero surgentes respondent cantantes Antiphonam:

Et nunc sequimur in toto corde, timemus te, et quaerimus faciem tuam videre, Domine, ne confundas nos, sed fac nobis juxta mansuetudinem tuam, et secundum multitudinem misericordiae tuae.

Et praemissa cantantes Virgines, magis appropinquantes ascendunt in Presbyterium; ubi omnes coram Pontifice genuflectunt; et capita profunde, quasi usque ad terram,

inclinant. Deinde singulae successive caput aliquantulum erigentes, cantant etiam hunc Versum:

Suscipe me, Domine, secundum eloquium tuum; ut non dominetur mei omnis injustitia.

Quo per singulas dicto, surgunt omnes, et a matronis praedictis seriatim ordinantur, stantes ibidem in modum coronae coram Pontifice, congruo tamen spatio distantes ab eo. Tunc Pontifex hortatur illas publice ad amplectendum, et servandum sanctae virginitatis propositum: et mox interrogat eas palam, et communiter dicens:

Vultis in sanctae virginitatis proposito perseverare?

Et singulae respondent: Volumus.

Tunc unaquae que sigillatim genuflectit coram eo; et immissis manibus junctis inter ambas manus Pontificis, Pontifex interrogat quamlibet dicens:

Promittis te virginitatem perpetuo servare?

Respondet illa: Promitto.

Et Pontifex dicit: Deo gratias.

Illa vero osculatur manus Pontificis, surgitque, et ad suum locum revertitur et genuflectit. Omnibus autem sic per ordinem expeditis, et ad sua loca reversis, et genuflexis, Pontifex communiter omnes interrogat, dicens:

Vultis benedici, et consecrari, ac Domino nostro Jesu Christo, summi Dei Filio, desponsari?

Respondent omnes: Volumus.

Post haec Pontifex ante altare super faldistorium procumbit cum mitra; et ministri hinc, et inde genuflectunt; Virgines vero post Pontificem super tapetia, in modum coronae, se prosternunt; et cantores incipiunt, et prosequuntur Litanias ut supra. Et postquam dictum fuerit, et a choro responsum:

Ut omnibus fidelibus, etc.

R. Te rogamus, audi nos.

Pontifex surgit cum mitra, et vertens se ad Virgines prostratas, tenens baculum Pastoralem in sinistra, in pristino tono dicit, primo:

Ut praesentes ancillas tuas benedicere digneris.

R. Te rogamus, audi nos.

Ut praesentes ancillas tuas benedicere, et sanctificare digneris.

R. Te rogamus, audi nos.

Quibus dictis, Pontifex redit ad accubitum, cantoribus Litanias, ubi dimiserant, reassumentibus, et perficientibus. Quibus finitis, surgunt omnes, et dicitur Hymnus: Veni, Creator Spiritus etc.

Pontifice, sine mitra ante altare genuflexo, incipiente, et choro illum prosequente usque ad finem; primo Versu dicto, Pontifice surgente et usque ad finem ejusdem

Hymni sine mitra stante. Hymno dicto, Virgines ad papilionem, seu ad alium locum idoneum proximiorum, ad hoc ordinatum, revertuntur. Pontifex vero coram altari stans, deposita mitra, benedicit Virginum vestes, dicens:

V. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Deus aeternorum bonorum fidelissime promissor, certissime persolutor, qui vestimentum salutis et indumentum aeternae jucunditatis tuis fidelibus promisisti, clementiam tuam suppliciter exoramus, ut haec indumenta, humilitatem cordis, et contemptum mundi significantia, quibus famulae tuae sancto visibiliter sunt informandae proposito, propitius benedicas; ut beatae castitatis habitum, quem, te inspirante, suscipiunt, te protegente custodiant; et quas venerandae vestibus promissionis induis temporaliter, beata facias immortalitate vestiri. Per Dominum.

R. Amen.

Oremus.

Domine Deus, bonarum virtutum dator, et omnium benedictionum largus infusor, te obnixis precibus deprecamur, ut has vestes benedicere, et sanctificare digneris, quas famulae tuae pro indico cognoscendae religionis induere se volunt; ut inter reliquas feminas tibi cognoscantur dicatae. Per Christum. R. Amen.

Oremus.

Exaudi, omnipotens Deus, preces nostras; et hac vestes, quas famulae tuae ad seipsas operiendas exposcunt, uberrimae benedictionis imbre perfunde, sicut perfudisti oram vestimentorum Aaron benedictione unguenti, profluentis a capite in barbam; et sicut benedixisti vestes omnium religiosorum tibi per omnia placentium, ita eas benedicere, et sanctificare digneris: ac preasta, clementissime Pater, ut supradictis famulabus tuis sint hae vestes salutis protectio, hae cognitio religionis, hae initium sanctitatis, hae contra omnia tela inimici robusta defensio, ut centesimi muneris opulentia, perseverante continentia, ditentur. Per Christum. R. Amen.

Et vestes aqua benedicta aspergit; quae portantur Virginibus ad locum, ad quem divertunt; ubi dimissis quotidianis vestibus, induunt benedictas.

Pontifex autem stans, ut supra, benedicit vela Virginum, dicens:

Oremus.

Suppliciter te, Domine, rogamus, ut super has vestes ancillarum tuarum capitibus imponendas, benedictio tua benigna descendat; et sint hae vestes benedictae consecratae, immacolatae, et sanctae. Per Christum. R. Amen.

Oremus.

Caput omnium fidelium, Deus, et totius corporis salvator, haec opera velaminum, quae famulae tuae propter tuum, tuaeque Genitricis beatissimae Virginis Mariae amorem suis capitibus sunt impositurae, dextera tua sanctifica; et hoc, quod per illa mystice datur intelligi, tua semper custodia, corpore pariter, et animo incontaminato custodiant; ut, quando ad perpetuam Sanctorum remunerationem venerint, cum prudentibus et ipsae virginibus praeparatae, te perducente, ad sempiternae felicitatis nuptias introire mereantur. Qui vivis et regnas Deus, per... R. Amen.

Et vela ipsa aqua benedicta aspergit.

Post haec stans adhuc ut supra, Pontifex benedicit annulos, dicens:

Oremus.

Creator, et conservator humani generis, dator gratiae spiritualis, et largitor humanae salutis; tu, Domine, emitte benedictionem tuam super hos annulos; ut, quae eos gestaverint, coelesti virtute munitae, fidem integram, fidelitatemque sinceram teneant; sicut sponsae Christi virginitatis propositum custodiant, et in castitate perpetua perseverent. Per Christum. R. Amen.

Et aqua benedicta eos aspergit.

Tum stans adhuc sine mitra Pontifex, benedicit torques, sive coronas, dicens:

Oremus.

Benedic, Domine, ornamenta ista, et praesta, per invocationem tui nominis, ut quaecumque ea portaverint, si tibi fideliter servierint, coronam, quam illa designant, in coelo percipere mereantur. Qui in Trinitate perfecta vivis et regnas, Deus, per... R. Amen.

Deinde eas aqua benedicta aspergit.

His expletis, Virgines, benedictis vestibus, exceptis velis, indutae, binae et binae, seriatim redeunt ad Pontificem, cantantes Responsorium:

Regnum mundi, et omnem ornatum saeculi contempsi propter amorem Domini nostri Jesu Christi, quem vidi, quem amavi, in quem credidi, quem dilexi. V. Eructavit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea regi. Quem vidi, quem amavi, in quem credidi, quem dilexi.

Tum disponuntur a paranymphis ante altare genuflexae coram Pontifice, in modum coronae, vultibus demissis: Pontifex vero surgit, mitra deposita, et versus ad eas, dicit:

Oremus.

Respice, Domine, propitius super has famulas tuas, ut sanctae virginitatis propositum, quod, te inspirante, susceperunt, te gubernante, custodiant. Per Dominum... Deus, ..

Deinde dicit competenti voce, extensis manibus ante pectus, Praefationem:

Per omnia saecula saeculorum. R. Amen.

V. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

V. Sursum corda.

R. Habemus ad Dominum.

V. Gratias agamus Domino Deo nostro.

R. Dignum et justum est.

Vere dignum et justum est, aequum et salutare; nos tibi semper, et ubique gratias agere, Domine sancte, Pater omnipotens, aeterne Deus, castorum corporum benignus habitator, et incorruptarum Deus amator animarum. Qui humanam substantiam, in primis hominibus diabolica fraude vitiatam, ita in verbo tuo, per quod omnia facta sunt, reparas, ut eam non solum ad primae originis innocentiam revoces, sed etiam ad experientiam aeternorum bonorum, quae novo in saeculo sunt habenda, perducas; et obstrictos adhuc conditione mortalium, jam ad similitudinem provehas Angelorum. Respice, Domine, super has famulas tuas, quae in manu tua continentiae suae propositum collocantes, tibi devotionem suam offerunt, a quo et ipsae vota assumpserunt. Quomodo enim animus mortali carne circumdatus, legem naturae, libertatem licentiae, vim consuetudinis, et stimulos aetatis evinceret, nisi tu, Deus, per liberum arbitrium hunc in eis amorem virginitatis clementer accenderes, tu hanc cupiditatem in earum cordibus benignus aleres, tu fortitudinem ministrares. Effusa namque in omnes gentes gratia tua, ex omni natione, quae sub coelo est, in stellarum innumerabilem numerum, novi Testamenti heredibus adoptatis, inter ceteras virtutes, quas filiis tuis non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, sed de Spiritu sancto tuo genitis indidisti, etiam hoc donum in quasdam mentes de largitatis tuae fonte defluxit, ut cum honorem nuptiarum nulla interdicta minuissent, ac super sanctum conjugium nuptialis benedictio permaneret, existerunt tamen sublimiores animae, quae in viri, ac mulieris copula fastidirent connubium, concupiscerent Sacramentum, nec imitarentur quod nuptiis agitur, sed diligerent quod nuptiis praenotatur. Agnovit auctorem suum beata virginitas, et aemula integritatis angelicae, illius thalamo, illius cubiculo se devovit, qui sic perpetuae virginitatis est sponsus, quemadmodum perpetuae virginitatis est filius. Implorantibus ergo auxilium tuum, Domine, et confirmari se benedictionis tuae consecratione cupientibus, da protectionis tuae munimen, et regimen, ne hostis antiquus, qui excellentiora studia subtilioribus infestat insidiis, ad obscurandam perfectae continentiae palmam, per aliquam mentis serpat incuriam, et rapiat de proposito virginum, quod etiam moribus decet inesse nuptiarum. Sit in eis, Domine, per donum Spiritus tui prudens modestia, sapiens benignitas, gravis lenitas, casta libertas. In charitate ferveant, et nihil extra te diligant. Laudabiliter vivant, laudarique non appetant. Te in sanctitate corporis, te in animae suae puritate glorificent. Amore te timeant, amore tibi serviant. Tu eis sis honor, tu gaudium, tu voluntas; tu in maerore solatium; tu in ambiguitate consilium; tu in injuria defensio; in tribulatione patientia; in paupertate abundantia; in jejunio cibus;

in infirmitate medicina. In te habeant omnia, quem diligere appetant super omnia. Per te, quod sunt professae, custodiant: Scrutatori pectorum non corpore placiturae, sed mente, transeant in numerum puellarum sapientum, ut coelestem Sponsum, virtutum accensis lampadibus, cum oleo preparationis expectent, nec turbatae improvise regis adventu, sed securae, cum lumine, et praecedentium virginum choro junctae, jucundanter occurrant: et ne excludantur cum stultis, sed regalem januam cum sapientibus virginibus licenter introeant, et in Agni tui perpetuo comitatu probabiles mansura castitate permaneant. Quatenus centesimi fructus, dono virginitatis decorari, te donate, mereantur.

Quod sequitur, dicit submissa voce legendo; ita tamen quod a circumstantibus audiatur:

Per Dominum etc. R. Amen.

Tum Pontifex, accepta mitra, incipit, schola prosequente, Responsorium:

Veni, electa mea, et ponam in te thronum meum. Quia concupivit rex speciem tuam.

V. Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam. Quia concupivit rex speciem tuam.

Incepto Responsorio, sedet Pontifex cum mitra, et eo finito, surgunt Virgines; et duae primae ex eis praesentantur a paranymphis Pontifici, coram quo humiliter genua flectunt, cantantes simul Antiphonam:

Ancilla Christi sum, ideo me ostendo servilem habere personam.

Qua dicta, Pontifex interrogat illas palam, dicens:

Vultis persistere in sancta virginitate quam professae estis?

Et illae simul respondent:

Volumus.

Tum Pontifex imponit velum super caput cujuslibet, quod dependeat super scapulas, et super pectus, et usque ad oculos, singulis dicens:

Accipe velamen sacrum, quo cognoscaris mundum contempsisse, et te Christo Jesu veraciter humiliterque, toto cordis annisu, sponsam perpetualiter subdisse, qui te ab omni malo defendat, et ad vitam perducatur aeternam. R. Amen.

Ambabus velatis, ambae simul genuflexae, ut erant, cantant hanc Antiphonam:

Posuit signum in faciem meam, ut nullum praeter eum amatorem admittam.

Quo facto, reducuntur a matronis praedictis ad loca ordinis sui, ubi prius erant; et aliae duae, quae post illas in ordine sequuntur, praesentantur Pontifici, coram quo simili modo genua flectunt, cantant, et velatur, ut primae. Omnibus autem sic velatis, deposita mitra, surgit Pontifex, et stans versus ad illas, dicit:

V. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Famulas tuas, Domine, tuae custodia muniat pietatis, ut virginitatis sanctae propositum, quod, te inspirante, susceperunt, te protege, illaesum custodiant. Qui vivis et regnas cum Deo Patre ... R. Amen.

Tum Pontifex, accepta mitra, vocat Virgines, incipiens Antiphonam, schola prosequente.

Desponsari, dilecta, veni, hiems transiit, turtur canit, vineae florentes redolent.

Qua incepta, sedet Pontifex cum mitra, et ea finita, illae, quae primae venerant ad recipiendum velum, praesentantur Pontifici a matronis praedictis, eo modo, et ordine, sicut prius. Tunc Pontifex accipiens anulum cum dextera sua, et dexteram manum virginis cum sinistra manu sua, et mittens anulum ipsum digito annulari dexterae manus Virginis, desponsat illas Jesu Christo, dicens singulis:

Desponso te Jesu Christo, Filio summi Patris, qui te illaesam custodiat. Accipe ergo anulum fidei, signaculum Spiritus sancti; ut sponsa Dei voceris, et si ei fideliter servieris, in perpetuum coroneris. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. R. Amen.

Quo facto, ambae simul genuflexae, decantant Antiphonam:

Ipsi sum desponsata, cui Angeli derviunt, cujus pulchritudinem sol et luna mirantur.

Qua cantata, reducuntur a matronis praedictis ad loca sua, et aliae duae, quae illas sequuntur in ordine, praesentantur Pontifici, coram quo genuflectunt, cantant, et desponsantur, modo praemisso. Omnibus ergo sic seriatim desponsatis, et ad loca sua reductis, omnes genuflexae simul levant in altum, et ostendunt dexteram manus, cantantes hanc Antiphonam:

Annulo suo subarrhavit me Dominus meus Jesus Christus, et tamquam sponsam decoravit me corona.

Deinde Pontifex cum mitra surgit, et stans versus ad illas, dicit:

Benedicat vos Conditor coeli, et terrae, Deus Pater omnipotens, qui vos eligere dignatus est ad beatae Mariae Matris Domini nostri Jesu Christi consortium; ut integram, et immaculatam virginitatem, quam professae estis, coram Deo, et Angelis ejus conservetis; propositum teneatis; castitatem diligatis; patientiam custodiatis; ut coronam virginitatis accipere mereamini. Per eundem Christum... R. Amen.

Post haec Pontifex cum mitra stans, iterum vocat illas in cantu inchoans, schola prosequente, hanc Antiphonam:

Veni Sponsa Christi, accipe coronam, quam tibi Dominus praeparavit in aeternum.

Incepta Antiphona, sedet Pontifex cum mitra, et ea finita, praesentantur ei a paranymphis duae primae Virgines, ut prius, coram eo genuflexae. Ipse autem torquem, sive coronam accipiens, imponit capiti cujuslibet Virginis, seriatim singulis dicens:

Accipe coronam virginalis excellentiae, ut sicut per manus nostras coronaris in terris, ita a Christo gloria, et honore coronari merearis in coelis. Per eundem Christum... R. Amen.

Et mox ambae simul decantant hanc Antiphonam:

Induit me dominus cyclade aurotexta, et immensis monilibus ornavit me.

Qua cantata, reducuntur a matronis praedictis ad loca sua; et aliae praesentantur, quae simili modo genuflectunt, cantant, et coronantur. Omnibus coronatis, et ad loca sua reductis, et stantibus, Pontifex, deposita mitra surgit, et stans versus ad illas, dicit:

V. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Da, quaesumus, omnipotens Deus, ut hae famulae tuae, quae pro spe retributionis aeternae tibi Domino Deo desiderant consecrari, plena fide, animoque in sancto proposito permaneant. Tribue eis, Domine, humilitatem, castitatem, oboedientiam, charitatem et omnium bonorum operum quantitatem: ut ad meritum aeternae gloriae possint pervenire. Per Christum Dominum nostrum. R. Amen.

Deinde omnibus simul genua flectentibus Pontifex stans, ut prius, sine mitra, dicit hanc Orationem.

Oremus.

Te invocamus, Domine sancte, Pater omnipotens, aeternae Deus, super has famulas tuas, quae tibi voverunt pura mente, mundoque corde servire, ut eas sociare digneris inter illos centum quadraginta quatuor millia, qui virgines permanserunt, et se cum mulieribus non coinquinaverunt; in quorum ore dolus non est inventus; ita et has famulas tuas facias permanere immaculatas usque in finem. Per Immaculatum Dominum nostrum Jesum christum Filium tuum... R. Amen.

Qua finita, Virgines surgentes, simul cantant Antiphonam:

Ecce, quod concupivi, jam video, quod speravi, jam teneo, illi sum juncta in coelis, quem in terris posita, tota devotione dilexi.

Post haec Pontifex, junctis ante pectus manibus, dicit super illas, stantes humiliter inclinatas, benedictionem.

Deus plasmator corporum, afflator animarum, qui nullam spernis aetatem, nullum sexum reprobas, nullam conditionem gratia tua ducis indignam, sed omnium aequalis creator es, et redemptor, tu has famulas tuas, quas ex omni numero gregis, ut bonus pastor, ad conservandam coronam perpetuae virginitatis, et castimoniam animae eligere dignatus es, tuae protectionis scuto circumtege, et ad omne opus virtutis et gloriae, magistrante sapientia, praepara, ut vincentes carnis illecebras, et illicita connubia recusantes, insolubilem Filii tui Domini nostri Jesu Christi copulam mereantur. His petimus, Domine, arma suggeras, non carnalia, sed Spiritus virtute

potentia, ut, te muniente earum sensus et membra, in earum corporibus, et animabus non possit dominari peccatum; ac sub tua gratia vivere cupientibus, nihil sibi defensor malorum, et inimicus bonorum de his vasis nomini tuo consecratis praevaleat vindicare. Omnem etiam nocivum calorem imber gratiae tuae coelestis extinguat, lumen vero perpetuae castitatis accendat; facies pudica scandalis non pateat, neque incautis occasionem tribuat negligentia delinquendi. Sitque in eis casta virginitas; sint ornatae pariter, et armatae fide integra, spe certa, charitate sincera; ut, praeparato animo ad continentiam, virtus tanta praestetur, quae superet diaboli universa figmenta; et contemnendo praesentia, futura sectentur; jejundia epulis carnalibus praeferant; lectiones sacras et orationes convivii et potationibus anteponan; ut orationibus pastae, et eruditionibus expletae, illuminatae vigiliis, opus gratiae virginalis exerceant. His igitur virtutum armis has tuas famulas interius exteriusque communiens, praesta, inoffensum cursum virginitatis implere. Per Christum. R. Amen.

Tum Pontifex, accepta mitra, stans dicit sequentem benedictionem super illas genuflexas.

Benedicat vos Deus Pater, et Filius, et Spiritus sanctus omni benedictione spirituali; ut manentes semper incorruptae, inviolatae et immacolatae, sub vestimento sancte Mariae, matris Domini nostri Jesu Christi, requiescat super vos spiritus septiformis gratiae, spiritus sapientiae et intellectus, spiritus consilii et fortis; spiritus scientiae et pietatis; et repleat vos spiritus timoris Domini, fragiles solidet, invalidasque confirmet, pietate allevet, et mentes regat, vias dirigat, cogitationes sanctas instituat, actus probet, opera perficiat, charitate aedificet, sapientia illuminet, castitate muniat, scientia instruat, fide firmet, in virtute multiplicet, in sanctitate sublimet, ad patientiam praeparet, ad oboedientiam subdat, sobrias protegat, et pudicat; in infirmitate visitet, in dolore relevet, in tentatione custodiat, in prosperitate temperet, in iracundia mitiget, in iniquitate emundet, infundat gratiam, remittat offensam, tribuat disciplinam. Ut his, et similibus virtutibus fultae, et sanctis operibus illustratae, illa semper studeatis agere, quae digna fiant remuneratione. Illum habeatis testem, quem habiturae estis iudicem; et vos appetitis, ut praefulgentem gestetis in manu lampadem, intraturae sponsi thalamum, occurratis cum gaudio, et nihil in vobis reperiat foetidum, nihil sordidum, nihil occultum, nihil corruptum, nihil inhonestum, sed niveas, et candidas animas, corporaque lucida, atque splendida; ut, cum ille dies tremendus remunerationis justorum, retributionisque malorum advenerit, non inveniat in vobis ultrix flamma, quod urat, sed divina pietas, quod coronet; quas jam in hoc saeculo conversatio religiosa mundavit, ut ad tribunal aeterni regis ascensurae, celsaque palatia, cum iisdem mereamini habere protectionem, qui sequuntur Agnum, et cantant canticum novum sine cessatione, illic percepturae praemium post laborem, semperque maneatis in viventium regione. Atque ipse benedicat vos de coelis, qui per crucis passionem humanum genus est dignatus venire in terris redimere, Jesus

Christus Dominus noster, qui cum aeterno Patre, et Spiritu sancto in unitate perfecta vivit, et regnat Deus, in saecula saeculorum. R. Amen.

Deinde Pontifex sedens cum mitra, publica voce anathema ponit, ne quis eas a divino servitio, quae vexillo castitatis subjectae sunt, abducat; nullus earum bona surripiat, sed ea cum quiete possideant, in hanc formam:

Auctoritate omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus, firmiter, et sub interminatione anathematis inhibemus, ne quis praesentes virgines, seu sanctimoniales a divino servitio, cui sub vexillo castitatis subjectae sunt, abducat, nullus earum bona surripiat, sed ea cum quiete possideant. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, maledictus sit in domo, et extra domum; maledictus in civitate, et in agro; maledictus vigilando et dormiendo; maledictus manducando et bibendo; maledictus ambulando, et sedendo; maledicta sint caro ejus, et ossa, et a planta pedis usque ad verticem non habeat sanitatem. Veniat super illum maledictio hominis, quam per Moysen in lege foliis iniquitatis Dominus permisit. Deleatur nomen ejus de libro viventium, et cum justis non scribatur. Fiat pars et hereditas ejus cum Cain fratricida, cum Dathan, et Abiron, cum Anania, et Saphira, cum Simone mago, et Juda proditore et cum eis, qui dixerunt Deo: Recede a nobis, semitam viarum tuarum nolumus. Pereat in die judicii; devoret eum ignis perpetuus cum diabolo, et angelis ejus, nisi restituerit, et ad emendationem venerit. Fiat, fiat.

Tum dicitur Alleluia, sive ultimus Versus Tractus, vel Sequentia, et cetera usque ad Offertorium inclusive, Virginibus in ordine suo manentibus.

Offertorio dicto, singulae Virgines consecratae, velatis capitibus, ad manus Pontificis in faldistorio ante medium altaris cum mitra sedentis, offerunt, coram eo genuflexae, quaelibet candelam accensam.

Interim parantur pro eis tot hostiae consecrandae, quot sunt ipsae numero. Facta oblatione, Pontifex cum mitra sedens lavat manus; deinde, deposita mitra, surgit, et prosequitur Missam, more consueto.

Secreta

Oblatis hostiis, quaesumus, Domine, praesentibus famulabus tuis perseverantiam perpetuae virginitatis accomoda; ut apertis januis, summi Regis adventu, regnum coeleste cum laetitia mereantur intrare. Per Dominum... R. Amen.

Postquam Pontifex se de Corpore, et Sanguine communicaverit, tum accedunt ad supremum gradum altaris Virgines ipsae binae et binae, et ibidem genuflectunt; Pontifex vero singulas communicat, et omnibus communicatis, ipsae Virgines ante altare, ut in Missa fuerunt genuflexae, simul cantant Antiphonam:

Mel et lac ex ejus ore suscepi, et sanguis ejus ornavit genas meas.

Interim Pontifex ablutionem sumit; tum accepta mitra, stans lavat manus, deinde perficit Missam.

Postcommunio

Deus, qui habitaculum tuum in corde pudico fundasti, respice super has famulas tuas, et quae castigationibus assiduis postulant, tua consolatione percipiant. Per Dominum... R. Amen.

Missa finita, Pontifex dat benedictionem solemnem.

Et quia in nonnullis monasteriis est consuetudo, quod loco Diaconissatus, Virginibus consecratis datur facultas incipiendi horas canonicas, et legendi Officium in Ecclesia, Pontifex stans ante altare sine mitra, Virginibus consecratis coram eo genuflexis, dicit:

V. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Exaudi, Domine, preces nostras, et super has famulas tuas spiritum tuum benedictiones emitte; ut coelesti munere ditatae, et tuae majestatis gratiam possint acquirere, et bene vivendi aliis exemplum praebere. Per Christum... R. Amen.

Tum sedet Pontifex, accepta mitra, et tradit Breviarium illis, ambabus manibus ipsum tangentibus, dicens:

Accipite librum, ut incipiatis horas canonicas, et legatis Officium in Ecclesia. In nomine Patris, et Filii et Spiritus sancti. R. Amen.

Surgit Pontifex, mitra deposita, et conversus ad altare incipit Hymnum Te Deum laudamus, quem chorus prosequitur usque ad finem et eo finito, duae ex choro dicunt:

V. Confirma hoc, Deus, quod operatus es in nobis.

Respondet chorus:

R. A templo sancto tuo, quod est in Jerusalem.

Et Pontifex stans in cornu Epistolae altaris, conversus ad altare, ex libro ibidem super altari positu, dicit:

Actiones nostras, quaesumus, Domine, aspirando praevieni, et adjuvando prosequere; ut cuncta nostra oratio, et operatio a te semper incipiat, et per te coepta finiatur. Per Christum... R. Amen.

Post haec Virgines consecratae revertuntur ad portam monasterii, ubi Pontifex eas coram se genuflexas praesentat Abbatissae similiter genuflexae dicens:

Vide, quomodo istas consecratas Deo serves, et repraesentes immaculatas; redditura pro eis rationem, ante tribunal sponsi earum, venturi iudicis.

Tum Pontifex redit ad ecclesiam, dicens:

Dominus vobiscum.

Initium sancti Evangelii secundum Joannem.

In principio etc.

Et sacris vestibus depositis, vadit in pace.

OBSAH

Suso Mayer: Nevěsta Krále	1
sv. Gertruda z Helfty: Exercicie III. – Zásnuby a zasvěcení	31
De benedictione et consecratione virginum.....	44

Ordo virginum – textobraní V.

Na titulní straně zasvěcování panny podle francouzské miniatury ze 13. století.

*Pro vnitřní potřebu zasvěcených panen českých a moravských diecézí
vydáno vlastním nákladem v Brně v letech 2001 a 2008.*

Verze pro web – Brno AD 2022

